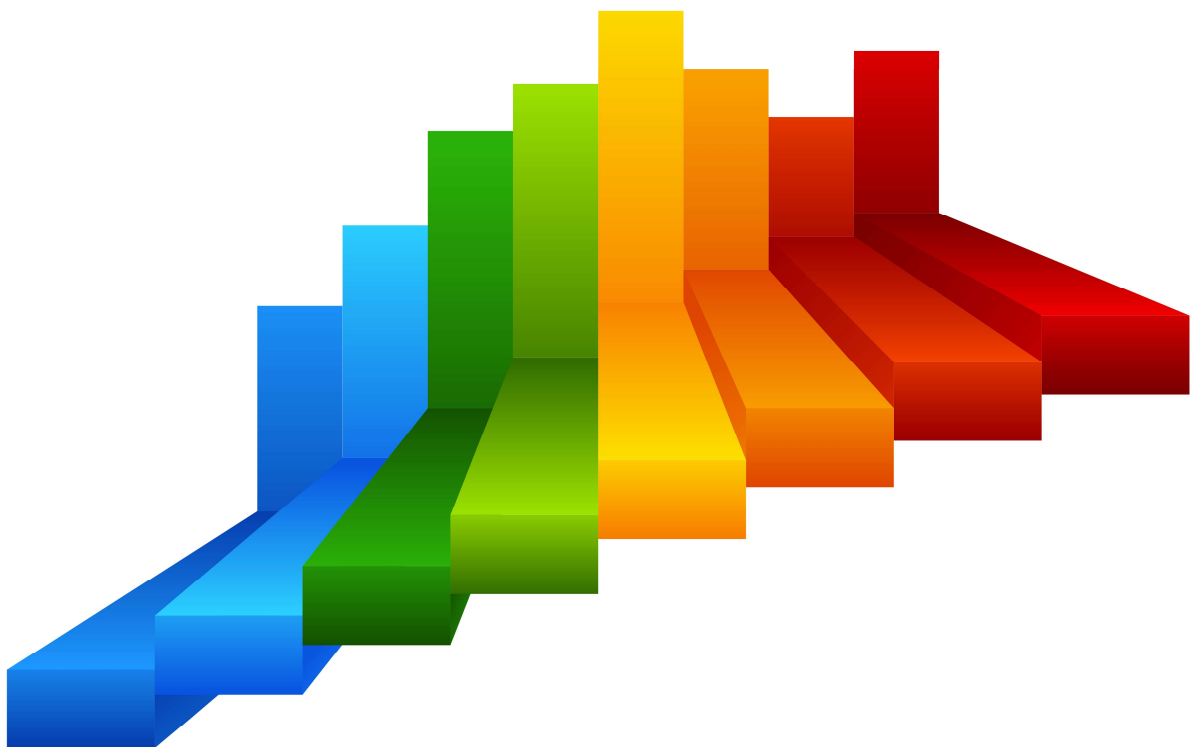

Potrebe LGBTIQ+ mladih u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Izveštaj o rezultatima istraživanja

IMPRESSUM

Naslov

Potrebe LGBTIQ+ mladih u Dubrovačko-neretvanskoj županiji
Izveštaj o rezultatima istraživanja

Autorstvo

Mia Mudri, mag.psych. i Lezbijska organizacija Rijeka „LORI“

Mjesto i godina izdavanja

Rijeka/Dubrovnik, 2023.

Projekt "Dugin put" je podržan sa 14.999,61 € financijske podrške Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP grantova.

Izveštaj je omogućen financijskom podrškom Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP i Norveških grantova. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost udruge Bonsai i Lezbijske organizacije Rijeka „LORI“ i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

UVOD

Razdoblje adolescencije i mlade odrasle dobi konfuzno je i izazovno razdoblje u kojem osoba nepovratno prelazi iz djetinjstva u odraslu dob. Za mnoge, ovaj period života sa sobom nosi velike promijene u stavovima, osjećajima, ponašanjima i odlukama koje vode pripadanju nekoj zajednici (Rudan, 2004). Ovo je razdoblje posebno izazovno za mlade LGBTIQ+ osobe koje su zbog svoje seksualne orijentacije ili rodnog identiteta izložene znatno većem riziku od diskriminacije i nasilja, a procesi poput razvoja osobnog identiteta i *coming out*-a predstavljaju dodatni stres i izazov ovim mladim osobama (Štambuk, 2022.)

Zahvaljujući predanosti i aktivističkom djelovanju u protekla dva desetljeća vidljivo je da se položaj LGBTIQ+ osoba u Hrvatskoj u mnogo aspekata poboljšao. Uz osnivanje LGBTIQ+ udruga, među kojima je prva registrirana bila Lezbijska organizacija Rijeka „LORI“ 2000. godine, u nekoliko se hrvatskih gradova svake godine održavaju i povorke ponosa, dok se ona u Zagrebu održava još od 2002. godine. U Hrvatskoj danas postoje i kvalitetni zakonski okviri za zaštitu LGBTIQ+ osoba od nasilja, diskriminacije i/ili zločina iz mržnje. Tako je u Kazneni zakon 2006. uvršten i zločin iz mržnje, a 2008. godine donesen je Zakon o suzbijanju diskriminacije u kojem se izričito navodi i zabrana diskriminacije na temelju seksualne orijentacije, rodnog izražavanja i rodnog identiteta. Godine 2014. Ustavni sud Republike Hrvatske odlučio je da za promjenu spola u dokumentima nije potreban kirurški zahvat što doprinosi stvaranju sigurnijeg procesa tranzicije transrodnim i rodno varijantnim osobama. Velikim napretkom u zaštiti obiteljskog života LGBTIQ+ osoba smatra se i Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola donesen 2014. godine, dok je 2020. godine, na temelju odluka Upravnog i Ustavnog suda, Hrvatska dobila prve životne partnere udomitelje (Milković, 2013; Štambuk 2022).

Iako istraživanja koja se bave LGBTIQ+ tematikom pokazuju još uvijek zabrinjavajuće rezultate, stavovi i mišljenja o LGBTIQ+ osobama i temama ipak su se s godinama vidljivo poboljšali. U istraživanju Zagreb Pride-a o nasilju, diskriminaciji i zločinu iz mržnje protiv LGBTIQ osoba u Republici Hrvatskoj iz 2013. godine u kojima je sudjelovalo 690 ispitanika/ica pokazano je da je čak 73.6% ispitanika doživjelo neki oblik nasilja zbog svoje seksualne orijentacije, spolnog/rodnog identiteta i/ili rodnog izražavanja pri čemu su najčešće doživljavali psihičko nasilje. Ispitanici su u najvećoj mjeri diskriminaciju doživjeli u obitelji (29%), a nešto manje u segmentu ugostiteljskih i drugih usluga (26,5%). Ujedno, više od 50% ispitanika/ica navelo je da njihova majka zna za njihovu seksualnu orijentaciju (64,1%) dok je postotak za očeve bio 47,2 % (Milković, 2013) Istraživanje o Iskustvima i potrebama mladih LGBTIQ osoba u Hrvatskoj iz 2022. godine u kojima je sudjelovalo 373 mladih pokazuje da je čak 61% sudionika/ica barem jednom doživjelo verbalno nasilje zbog svog LGBTIQ identiteta, a 45% sudionika/ica takvu je vrstu nasilja doživljavalo više puta. Također, 41% sudionika/ica imalo je osjećaj da se njihov LGBTIQ identitet nikada ne poštuje niti uvažava, a njih 28% nikada se nije osjećalo sigurno kao LGBTIQ osoba tijekom srednje škole. Što se tiče otvorenosti izražavanja vlastitog identiteta rezultati pokazuju kako su sudionici/ice otvoreniji o svom LGBTIQ identitetu u užoj nego u široj okolini. O njihovom LGBTIQ identitetu najčešće znaju bliski prijatelji/ice, a više su spremni autati se majkama i braći/sestrama nego očevima i ostaloj obitelji (Štambuk, 2022).

U istraživanju koje se, između ostalog, bavi stavovima mladih prema osobama istospolne orijentacije vidljivo je da stavovi mladih u razdoblju od 2015. do 2021. godine pokazuju značajan pomak i veću toleranciju prema seksualnoj orijentaciji. Usprkos tome, gotovo 50% mladih smatra da se homoseksualna orijentacija ne bi trebala javno isticati, a skoro 20% mladih izjavljuje da bi se osobama homoseksualne orijentacije trebao zabraniti rad s djecom. Iako je istraživanjem dobiveno kako 40% mladih podržava posvajanje djece homoseksualnim osobama, gotovo jednak postotak mladih je protiv toga. Zanimljiv je

podatak da mladi iz Zagreba značajno manje vjeruju da je homoseksualnost poremećaj ili bolest u odnosu na mlade iz Dalmacije i Sjeverne hrvatske, te da se mladi iz Dalmacije najviše protive javnom isticanju homoseksualne orijentacije (Baketa, Bovan i Matić Bojić, 2021).

Što se tiče iskustva mladih LGBTIQ osoba u obrazovnom sustavu (Štambuk, 2021), oko polovica sudionika/ica izjavljuje da se LGBTIQ teme nikada nisu spominjale u pozitivnom kontekstu tijekom srednje škole. Nešto manji broj sudionika/ica nikada se u nastavnim materijalima i na predavanjima tijekom studija nije susreo s LGBTIQ temama spomenutim u pozitivnom kontekstu. Ujedno, većina srednjih škola i fakulteta koje su sudionici/ice pohađali nije sudjelovala u programima, edukacijama ili aktivnostima vezanim uz LGBTIQ teme. Istraživanje koje se bavilo vidljivošću LGBTIQ tematike u hrvatskim srednjoškolskim udžbenicima (Elijaš, 2022) pokazuje generalno slabu reprezentiranost LGBTIQ zajednice u srednjoškolskim udžbenicima i praksu isključivanja i ignoriranja LGBTIQ zajednice i tema. Ujedno, u udžbenicima je vidljiva daljnja prevalentnost prikaza stereotipnih rodni uloga i represija seksualnosti, a LGBTIQ zajednica se često svodi na LGB osobe, uz zanemarivanje ostalih. Najotvoreniji pogled na LGBTIQ tematiku imaju udžbenici iz Etike, koja je izborni predmet i zahvaća manji broj učenika. S druge strane u udžbenicima Vjeronauka prevladavaju represivni stavovi po pitanju LGBTIQ populacije ili potpuno ignoriranje iste.

Provedena istraživanja koja se bave LGBTIQ+ tematikom u Hrvatskoj većinom se svode na uzorke ispitanika iz većih gradova poput Zagreba, Rijeke i Osijeka. Stavovi ljudi u manjim gradovima i sredinama često ostanu previđeni u analizama stavova i potreba neke šire skupine i istraživanja. Razvojem projekta „Dugin put“ kojeg provodi Udruga za razvoj civilnog društva Bonsai iz Dubrovnika, u suradnji s Lezbijskom organizacijom Rijeka „LORI“ i udrugom Dugine obitelji iz Zagreba, cilj je ojačati mlade LGBTIQ+ osobe u Dubrovačko-neretvanskoj županiji za izgradnju zajednice mladih LGBTIQ+ osoba kroz aktivno uključivanje u grupe podrške, individualnu psihoterapiju, prilike za povezivanje, druženje, zabavu, umrežavanje i volontersko aktiviranje u borbi protiv predrasuda. Istovremeno, kvalitetne javne politike, koje adekvatno odgovaraju na potrebe članova zajednice, lakše je kreirati uz dostupne rezultate istraživanja o njihovim stvarnim iskustvima i potrebama. U nedostatku istih, javne politike ili ne odgovaraju na potrebe svih građana ili ne odgovaraju učinkovito te tako doprinose daljnjoj marginalizaciji dijelova društva.

Iz tih razloga provedeno je istraživanje kojemu je cilj ispitati iskustva i potrebe mladih LGBTIQ+ osoba u Dubrovačko-neretvanskoj županiji kroz teme koje su pokrivale njihova iskustva *coming outa*, osjećaj slobode i otvorenosti oko življenja i izražavanja svog rodnog identiteta i/ili seksualne orijentacije, doživljeno nasilje zbog vlastitog LGBTIQ+ identiteta u lokalnoj zajednici te želje i potrebe za određenim sadržajima namijenjenim upravo LGBTIQ+ mladima u njihovoj lokalnoj zajednici. Istraživanje će poslužiti kao podloga za daljnje kreiranje sadržaja u okviru projekta „Dugin put“, ali i kao osnova za zagovaranje unaprjeđenja javnih politika i rada javnih tijela i institucija, a kako bi se ublažio osjećaj marginalizacije lokalne LGBTIQ zajednice.

METODA

Istraživanje je provedeno u dva dijela. U prvom dijelu provedeno je kvantitativno online istraživanje u kojem su ispitanici ispunjavali anketu. U drugom dijelu provedeno je kvalitativno istraživanje u formi fokus grupa.

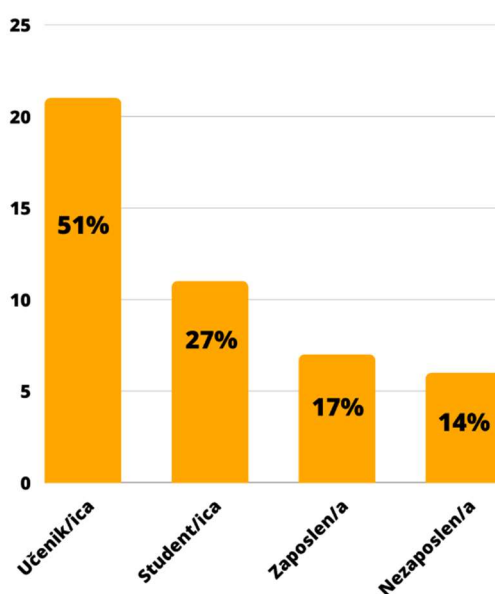
Ispitanici/ice

Online istraživanje

U online istraživanju je sudjelovalo 41 ispitanik/ica koji borave u Dubrovačko-neretvanskoj županiji više od 9 mjeseci godišnje. Raspon dobi ispitanika/ica kreće se od 15 do 30 godina, a prosjek dobi iznosi 20 godina (SD= 4.71).

Najviše ispitanika/ica, njih 21 (51.2%) , su učenici/ice, 11 (26.8%) je studenata/ica, njih 7 (17.1 %) su zaposleni/e dok se 6 (14.6 %) ispitanika/ica izjasnilo kao nezaposleno. S obzirom na to da su ispitanici/ice imali mogućnost odabira više opcija, neki od studenata/ica i učenika/ica odabrali su da su ujedno i nezaposleni/e. Radni status ispitanika/ica prikazana je na Grafičkom prikazu 1.

Grafički prikaz 1. Radni status ispitanika/ica

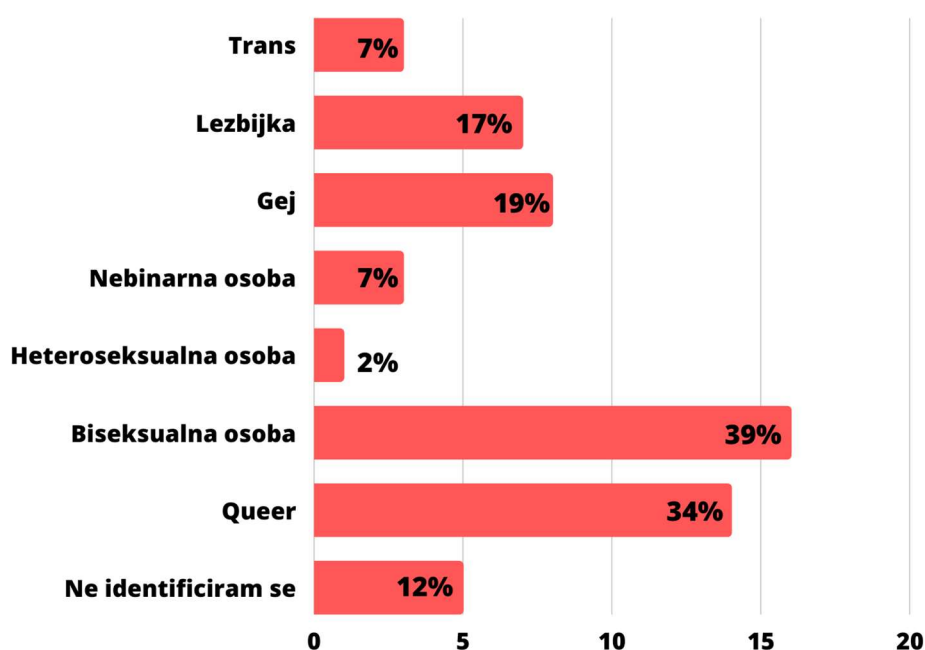
S roditeljima/skrbnicima živi 29 (70.7%) ispitanika/ica. Ostali su se izjasnili/e kako žive sami/e (5), s cimerima/cimericama (3), s dečkom/curom (2), dok preostale 3 osobe žive s neformalnim životnim partnerom/icom, prijateljima/icama ili u Učeničkom domu Di Rosa.

Na pitanje o rodnom identitetu, 22 (53.7%) osobe izjasnile su se kao žene, njih 14 (34.1%) kao muškarci, tri (3) osobe rodno se ne identificiraju, jedna (1) osoba opisala se kao transrodna dok je jedna (1) osoba navela kako „Ne zna dati odgovor na pitanje, ali svakako nije cisrodna osoba.“

Više od polovice ispitanika/ica, njih 23 (56.1%) izjasnilo se da su biseksualne orijentacije. Istospolne seksualne orijentacije je 16 (39 %) ispitanika/ica, dok su dvije (2) osobe aseksualne.

Na pitanje kako se identificiraju 16 (39%) ispitanika/ica se izjasnilo da su biseksualne osobe, njih 14 (34.1%) su Queer, 8 (19.5%) ispitanika identificiraju se kao Gej osobe, njih 7 (17.1%) kao Lezbijke. Pet (5) osoba izjasnilo se da se ne identificira dok su se njih troje (3) identificirali kao Trans osobe, zatim kao Nebirane osobe (3) te se jedna (1) osoba identificirala kao Heteroseksualna. S obzirom na to da su ispitanici/ice imali mogućnost višestrukog odabira, neki od njih identificirali su se s više ponuđenih izjava. Identifikacija ispitanika/ica prikazana je na grafičkom prikazu 2.

Grafički prikaz 2. LGBTIQ+ identitet ispitanika/ica

Fokus grupa

U fokus grupama sudjelovalo je 12 sudionika/ica koji trenutno žive u Dubrovačko-neretvanskoj županiji. Dob sudionika/ica bila je od 16 do 27 godina (AS = 22.75, SD = 4.51). Zamjenicom „ona“ identificiralo se 6 sudionika/ica, zamjenicom „on“ njih 4, dok se jedna osoba identificirala kao on/ona ali preferirala je zamjenicu ona, a jedna se osoba identificirala kao trans i zamjenicom „on“. Svi/e sudionici/ice pohađali/e su osnovnu i srednju školu u Dubrovniku. U trenutku održavanja fokus grupa 5 sudionika/ica bilo je zaposleno dok je njih 7 polazilo srednju školu ili fakultet.

Materijali

Online istraživanje

Demografski podaci

Demografskim podacima prikupljene su informacije o dobi, radnom statusu, sastavu kućanstva, količini vremena provedenog u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji, LGBTIQ+ identitetu te planovima i razlozima iseljenja iz Dubrovačko-neretvanske županije

Pitanja vezana uz *coming out*

Pitanja vezana uz *coming out* temeljena su na postojećim skalama (Štambuk, 2022; Juretić).

U prvom djelu pitanja ispitanici su procjenjivali u kojoj mjeri druge osobe „Znaju“ (1) ili „Ne znaju“ (3) za njihov LGBTIQ+ identitet uz mogućnost odabira opcije „Nemam tu osobu/osobe“. Ujedno procjenjivali su i prve reakcije navedenih osoba na njihov *coming out*. Raspon procjene kretao se od „Vrlo negativne reakcije“ (1) do „Vrlo pozitivne reakcije“ (5), uz mogućnost odabira „Nisam rekao/la toj osobi“ i „Nemam tu osobu/ne odnosi se na mene“. Otvorenost o LGBTIQ identitetu s osobama koje sudionik/ica prvi put upoznaje mjerena je jednom česticom s ponuđenim odgovorima „Vrlo otvoren/a“ (1), „Djelomično otvoren/a“ (2) i „Nisam otvoren/a“ (3).

U drugom djelu pitanja ispitanici su procjenjivali njihovo neslaganje „Uopće se ne slažem“ (1) ili slaganje „U potpunosti se slažem“ (5) s tvrdnjama koje se odnose na osjećaj slobode i otvorenosti življenja i izražavanja vlastitog identiteta i/ili seksualne orijentacije. Primjer tvrdnje na koje su ispitanici izrazili svoje mišljenje je „Osjećam da sam primoran/a živjeti na način da moram skrivati svoj LGBTIQ+ identitet u svojoj lokalnoj zajednici.“ Ujedno, ispitanici su mogli odgovoriti na pitanje što bi im pomoglo u otvorenijem življenju vlastitog identiteta u lokalnoj zajednici te procijeniti u rasponu od „Nimalo važno“ (1) do „U velikoj mjeri važno“ (5) te koji od navedenih faktora (poput postojanje savjetovališta, obilježavanje važnih LGBTIQ+ događaja) bi doprinijeli stvaranju sigurnog i prijateljskog okruženja.

Pitanja vezana uz doživljeno nasilje

Pitanja su konstituirana istim principom koji je objašnjen za pitanja iznad.

Od ispitanika se tražilo da označe učestalost od „Nikad“ (0) do „Da, više puta“ (2) doživljenih vrsta nasilja koje su bili navedeni u upitniku te tko je na popisu ponuđenih osoba i koliko često („Nikad“ (0) – „Više puta“ (2) bio počinitelj/ica nasilja, uz mogućnost odabira „Ne odnosi se na mene/nemam tu osobu“. Ujedno, ispitanici/ice su imali mogućnost odgovoriti da li su se ili ne i kome povjerali u vezi doživljenog nasilje te da li su isto prijavili ili ne uz mogućnost objašnjenja razloga prijavljivanja/ne prijavljivanja ili povjeravanja/ne povjeravanja o doživljenom nasilju. Ispitanike se pitalo i da li su „Da, više puta“ (2) ili nisu „Nikada“ (0) prisustvovali događaju u kojem je neka druga osoba doživjela nasilje zbog vlastitog LGBTIQ+ identiteta te o kojoj se vrsti nasilja radilo.

Pitanja vezana uz udruge i društvene sadržaje

Pitanja vezana uz udruge i društvene sadržaje konstruirana su s namjerom da se saznaju informacije o LGBTIQ+ sadržajima i događajima kojima bi mladi iz Dubrovačko-neretvanske županije željeli sudjelovati te njihovu procijenjenu aktivnost sudjelovanja u tim događajima. Ispitanici su važnost navedenih LGBTIQ+ sadržaja procjenjivali na razini od „Nimalo važno“ (0) do „Jako važno“ (4) dok su svoju aktivnost sudjelovanja u navedenim događajima procjenjivali od „Da, često“ (4) do „Ne bih sudjelovao/la“ (0) uz

mogućnost odabira opcije „Ne znam“. Ujedno, ispitanici su mogli napisati i dodatne sadržaje u kojima bi sudjelovali, a nisu navedeni u pitanjima. Cijela anketa nalazi se u Prilogu 1.

Pitanja za fokus grupu

Pitanja korištena u fokus grupi pratila su pitanja online upitnika. Cilj fokus grupe bio je dobiti opširniji uvid u stanje i potrebe mladih LGBTIQ+ osoba u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i produbiti razumijevanje njihovog života kao LGBTIQ+ pojedinaca u lokalnoj zajednici. Pitanja fokus grupe bila su podijeljena na „*Coming out*“, „Iskustva u gradu i županiji“, „Nasilje i podrška“ i „Udruge“. Primjer obrasca obaviještenog pristanka nalazi se u Prilogu 2., a Vodič za fokus grupu u Prilogu 3.

Postupak

Online istraživanje

Istraživanje se provodilo pomoću Google obrasca, a prikupljanje ispitanika/ica odvijalo se metodom „snježne grude“ odnosno dijeljenjem upitnika prijateljima/icama i poznicima/icama iz Dubrovačko-neretvanske županije koji su ciljana skupina ovog istraživanja te putem objave na društvenim mrežama. Poziv za ispunjavanje upitnika objavljen je na mrežnoj stranici i društvenim mrežama udruge LORI (Facebook i Instagram), te na Facebook stranicama udruga Bonsai i Dugine obitelji. Ispitanici/ice su prije početka istraživanja obaviješteni/e o cilju istraživanja, anonimnosti podataka te o njihovoj mogućnosti da od istraživanja odustanu u bilo kojem trenutku. Ispitanicima/icama je ponuđen i kontakt mail na koji se mogu javiti ako imaju bilo kakvih pitanja vezanih uz istraživanje. Prije ispunjavanja samog upitnika od ispitanika/ica je zatražen pristanak na sudjelovanje u istraživanju kojim se omogućuje korištenje njihovih podataka u obradi rezultata. U upitniku su prikupljeni demografski podaci, podaci o *coming outu* i sigurnosti u lokalnoj zajednici, podaci o doživljenom nasilju i prisustvovanju nasilju te podaci o udrugama i društvenim sadržajima u Dubrovačko-neretvanskoj županiji odnosno spremnosti sudionika/ica da se u iste aktivno uključe. Vrijeme trajanja istraživanja bilo je oko 15 minuta.

Fokus grupe

U sklopu istraživanja održane su tri fokus grupe. Ispitanici/ice na fokus grupama pozvani/e su od strane osoba iz Udruge Bonsai, a pozvani/e su ispitanici/ice za koje se znalo da su ciljana skupina ovog istraživanja odnosno da su LGBTIQ+ mladi koji trenutno žive u Dubrovačko-neretvanskoj županiji. Dvije su fokus grupe održane uživo u prostorima Centra za mlade Dubrovnik. U prvoj fokus grupi sudjelovale su 3 osobe, a u drugoj fokus grupi sudjelovale 4 osobe. Treća fokus grupa održana je online preko platforme Zoom, a na njoj je sudjelovalo 5 osoba.

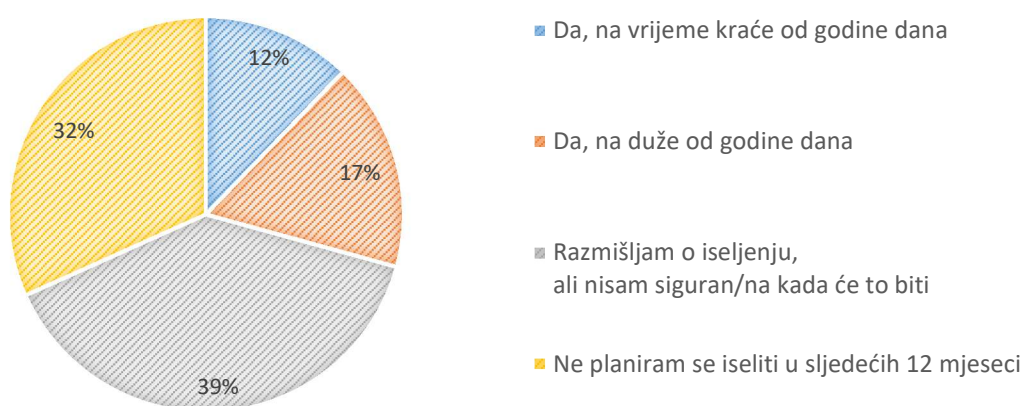
Prije početka fokus grupe sudionicima/icama je dana suglasnost za sudjelovanje u istraživanju koja je sadržavala sve relevantne informacije o cilju i načinu provođenja istraživanja te obavijest kako će razgovor fokus grupe biti sniman pomoću zvučnog zapisa kako bi se omogućilo lakše prikupljanje podataka te da će audio snimke po završetku transkribiranja biti nepovratno izbrisane, a sam transkript sadržavati kodna imena. Sudionici/ice su obaviješteni/e da je sudjelovanje u potpunosti anonimno te kako se transkript i audio snimka ni na koji način neće moći povezati s njihovim identitetom. Ujedno, naglašeno je da je sudjelovanje dobrovoljno te da u bilo kojem trenutku mogu odustati. Od ispitanika/ica se tražilo da suglasnost pažljivo pročitaju te potpisom omoguće daljnje sudjelovanje u fokus grupi. Fokus grupe vodile su voditeljica istraživanja i suradnica na projektu, uz trajanje fokus grupe od otprilike 1.30h.

REZULTATI

Namjera i razlog odlaska iz Dubrovačko-neretvanske županije

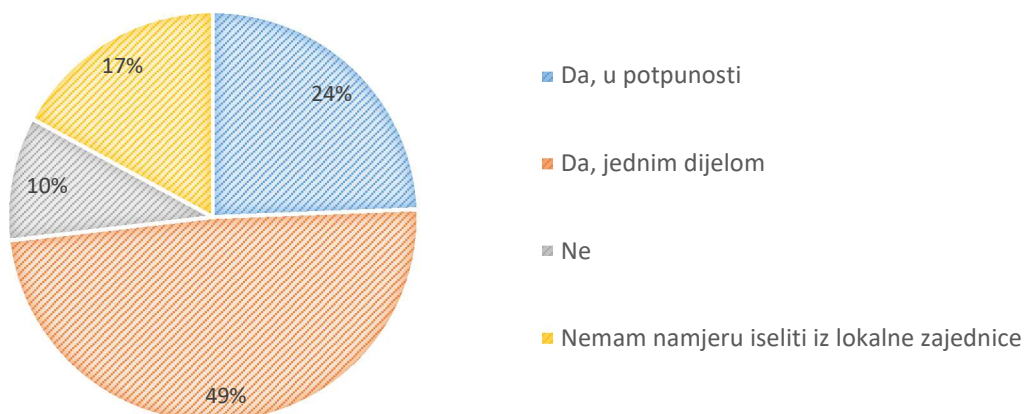
Ispitanici/ice su odgovorili na dva pitanja koja su bila vezana uz njihovu namjeru i razloge iseljenja iz Du-ne županije. U prvom pitanju, „Planiraju li se iseliti iz Dubrovačko-neretvanske županije“ 5 (12%) ispitanika/ica odgovorilo je da se planira iseliti na vrijeme kraće od godine dana, njih 7 (17%) planira iseliti na vrijeme duže od godine dana, 16 (39%) ispitanika/ica razmišlja o iseljenju, ali nisu sigurni/e kada će to biti dok se 13 (32%) ispitanika/ica ne planira iseliti u sljedećih 12 mjeseci. Rezultati namjere iseljenja iz Du- ne županije su prikazani na grafičkom prikazu 3.

Grafički prikaz 3. Namjera iseljenja iz Dubrovačko-neretvanske županije.

Ispitanici/ice su odgovorili/e i na pitanje da li je njihova namjera iseljenja iz Du-ne županije povezana s time što ne mogu otvoreno živjeti svoj LGBTIQ+ identitet. Nemogućnost otvorenog življenja svog LGBTIQ+ identiteta potpuni je razlog iseljenja za 10 (24%) ispitanika/ica. Skoro polovica, tj. 20 (49%) ispitanika/ica, smatra da je ovaj razlog jednim dijelom povezan s njihovom namjerom odlaska iz Du-ne županije dok 4 (10%) ispitanika/ica ne smatra da je to razlog njihove želje za iseljenjem, a 7 (17%) ispitanika/ica nema namjeru iseliti iz lokalne zajednice. Na grafičkom prikazu 4. pokazani su podaci namjere iseljenja iz lokalne zajednice zbog nemogućnosti otvorenog življenja LGBTIQ+ identiteta.

Grafički prikaz 4. Namjera preseljenja zbog nemogućnosti otvorenog življenja LGBTIQ+ identiteta.

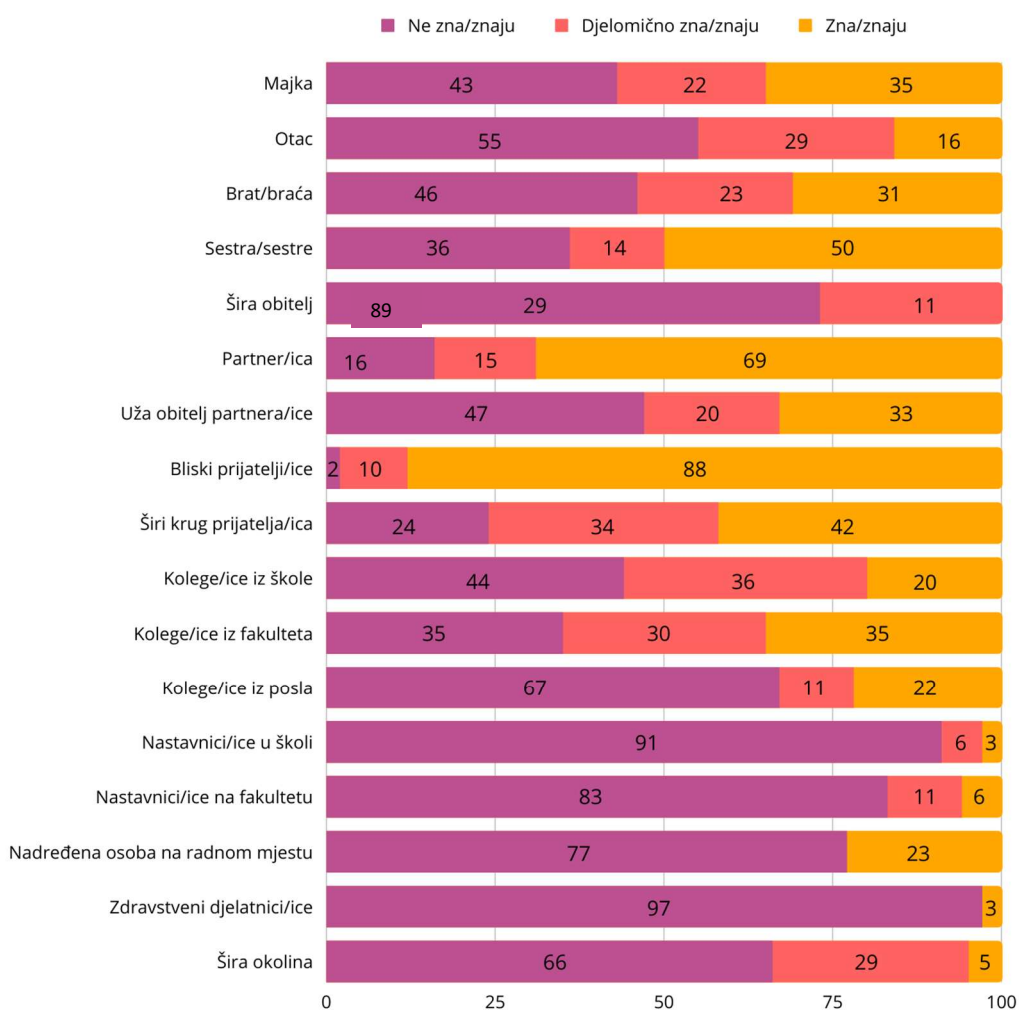
Kontekst coming outa

U ovom dijelu slijede pitanja vezana uz iskustva *coming outa* i reakcija na isti te osjećaja slobode i otvorenosti življenja i izražavanja rodnog identiteta i/ili seksualne orijentacije u lokalnoj zajednici iz koje ispitanici/e dolaze. Odgovori na pitanja u upitniku bit će popraćeni i citatima osoba koje su sudjelovale u fokus grupi kroz koje se želi produbiti i objasniti položaj LGBTIQ+ mladih u Dubrovačko-neretvanskoj županiji.

Upoznatost drugih osoba s LGBTIQ+ identitetom ispitanika/ica i njihove reakcije na isti

Na grafičkom prikazu 5. nalaze se odgovori ispitanika/ica na pitanje u kojoj mjeri druge osobe znaju za njihov LGBTIQ+ identitet. S obzirom na to da su ispitanici/ice imali mogućnost odabira odgovora „Nemam tu osobu/ ne odnosi se na mene“ oni/one su prilikom analize podataka isključeni/e iz obrade, a prikazani su ostali ispitanici/e.

Grafički prikaz 5. Upoznatost osoba iz okoline s LGBTIQ+ identitetom ispitanika/ica, izražena u postocima

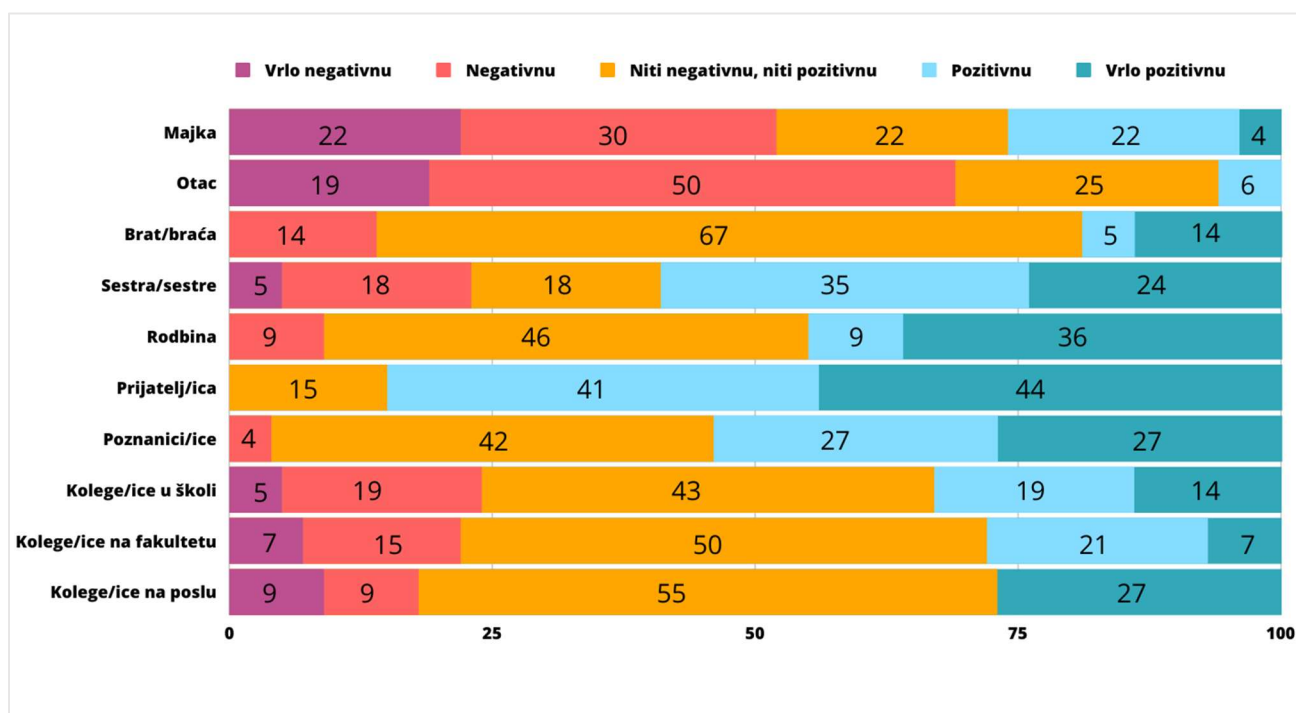

Iz grafičkog prikaza možemo vidjeti da su ispitanici/ice najvećim dijelom o svom LGBTIQ+ identitetu otvoreni/e s bliskim prijateljima/icama (88%). U užem krugu obitelji o identitetu ispitanika/ica najviše

znaju sestra (50%) i majka (35%) , a nešto manje braća (31%) dok očevi u samo 16% u potpunosti znaju za LGBTIQ+ identitet ispitanika/ica. Nastavnici/ice u školi i na fakultetu u većoj mjeri nisu upoznati/e s njihovim LGBTIQ+ identitetom, dok su kolege/ice iz škole ili fakulteta većim djelom upoznati ili djelomično upoznati s LGBTIQ+ identitetom ispitanika/ica.

Prve reakcije drugih osoba iz okoline na njihov *coming out* prikazane su u grafičkom prikazu 6. S obzirom na to da su ispitanici/ice imali mogućnost odabira odgovora „Nemam tu osobu/ ne odnosi se na mene“ ili „Nisam rekao toj osobi“ oni/one su prilikom analize podataka isključeni/e iz obrade, a prikazani/e su ostali/e ispitanici/ice.

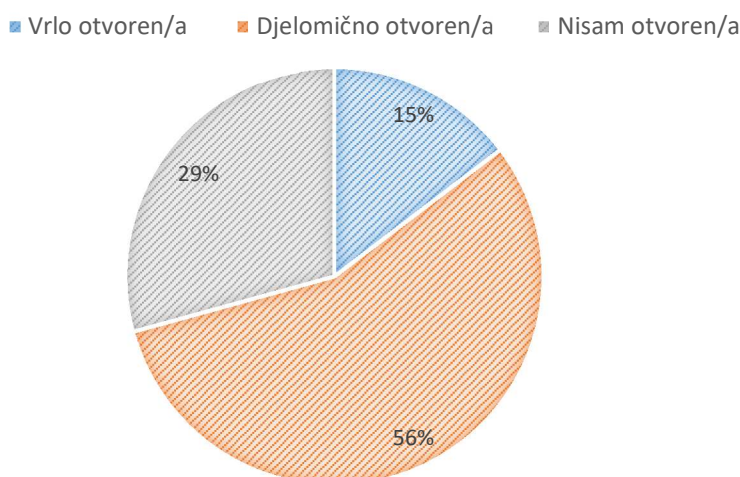
Grafički prikaz 6. Prve reakcije osoba iz okoline na *coming out*, izražene u postocima.

Kao što možemo vidjeti iz grafičkog prikaza pozitivno ili vrlo pozitivno su najviše reagirali prijatelji/prijateljice ispitanika/ica. Od uže obitelji najpozitivnije reakcije imala/e su sestra/sestre. Majke i očevi su u više od 50% imali vrlo negativnu ili negativnu reakciju, dok su za braću izjavili/e kako u više od 60% nisu imali niti negativnu, niti pozitivnu reakciju. Kolege/ice s posla, fakulteta ili posla uglavnom nisu imali niti pozitivnu niti negativnu reakciju, ali su više imali pozitivnu ili vrlo pozitivnu reakciju u odnosu na vrlo negativnu ili negativnu.

Odgovori ispitanika/ica na pitanje koliko su otvoreni kao LGBTIQ+ osobe s ljudima koje prvi puta upoznaju prikazani su na grafičkom prikazu 7.

Grafički prikaz 7. Otvorenost ispitanika/ica o svom LGBTIQ+ identitetu s ljudima koje prvi puta upoznaju

Od 41 ispitanika/ica, njih 23 (56%) izjavilo je da su u upoznavanju novih osoba djelomično otvoreni/e, njih 12 (29%) nisu otvoreni/e o svom LGBTIQ+ identitetu dok je 6 (15%) ispitanika/ica izjavilo kako je vrlo otvoreno o svom identitetu s ljudima koje prvi puta upoznaju.

Fokus grupe

Ispitanici/ice na fokus grupama izjavili/e su kako su kroz svoje školovanje uglavnom ili jednim djelom bili out o svom LGBTIQ+ identitetu. U najvećoj su mjeri za njihov identitet znali/e prijatelji/prijateljice, dok je nekima od velike važnosti bilo podijeliti to s bližom obitelji.

„Ja sam, bila sam dijelom out u srednjoj školi. Onako zapravo da od kad sam skontala svoju seksualnu orijentaciju zapravo sam više-manje počinjala biti out. Tako da ono, dijelom sam bila...” (FG2_4)

„Osobno (mi je) bilo važno da znaju meni bliski ljudi...” (FG3_2)

„Kad sam prvi put rekao onako dvojici najboljih prijatelja mislim da mi se od tada život okrenuo na ono, da vidim da postaje sve lakše. A onda, kako je vrijeme prolazilo, što je više ljudi znalo, to mi je manje, manje značilo i sad mi je, danas mi je potpuno svejedno.” (FG3_1)

„...što se tiče roditelja to mi nije baš nešto što oni razumiju. Ali najvažnija mi je bila bratova reakcija i rekla bi uži krug ljudi koje imam.” (FG1_3)

Sudionici/e su podijelili i svoje iznenađenje s nekim pozitivnim i negativnim reakcijama koje su doživjeli prilikom svog *coming outa*, a neke su iznenadile i reakcije suprotne od očekivanih:

„Sjećam se, ja sam nimalo blizak sa svojim bratom, ali sjećam se jednom smo šetali pored Grada i bili smo sami i on mi je rekao: „Ja sam znao da ti nisi gej. Ja te znam cijeli život i to je jednostavno nemoguće. Ja znam da ti nisi, ti nisi to.” I to mi je bilo kao „okej”, jedino što znaš o meni je da crtam, a ja jedino što znam o tebi je da si ljut i pušiš. To je jedino što znamo jedno o drugome tako da to me je bilo iznenadilo da tako misli.” (FG2_5)

„Mene je mama iznenadila. Zato što je ona kao više zadržta, a tata bi mi trebao biti više kao otvoren, ali je bila totalno suprotna reakcija.” (FG2_2)

„Mene je iznenadilo, ja sam imao očekivanja od svoje obitelji. Očekivao sam da će mama, baba i sestra razumjeti i ono, biti ful supportive, a da će ti muški članovi obitelji možda stvarati neke probleme, međutim ispalo je totalno suprotno.“ (FG2_3)

Razlozi zbog kojeg sudionici/ice nisu out različiti su, od straha i reakcija drugih, do mišljenja kako outanje nije ni potrebno.

„Nije došla dobra prilika možda. Ne znam, ja neću biti out ako netko ne pita. Ja ću sebi govoriti u muškome rodu i onda ako primijete, primijete. Ako pitaju reći ću im. To je moj razlog. Ja sam vrlo otvoren u vezi tih stvari.“ (FG2_5)

„...mislim da je većinom taj neki sram zbog toga što sam dosta puta doživjela od ljudi baš gađenje. Kao ljudima se ti gadiš nekako...“ (FG2_4)

„Pa da mi ne bi ugrozilo, ne znam, ne mogu reći da me strah da će me netko ubiti, ali više da mi ne bi ugrozilo nekakav ležeran način života. I posebno da mi ne bi ugrozilo ritam na treningu.“ (FG1_1)

Prepreke s kojima se mladi susreću u Gradu su strah od outanja, stigmatizacija, nepostojanje stručnih zdravstvenih radnika/ica i psihologa/ginja, te nepostojanje zajednice koja dijeli slična/ista mišljenja i identitet.

„Uvijek me strah nešto reći (roditeljima) na tu temu, da ono, ne znam, ne povežu me da sam ja dio te ekipe. Isto ovo da te netko ne outa, to me isto jako strah.“ (FG1_1)

„Ajde nađi ti ginekologa koji nema već formuliran stav ili ti ne zna mamu. Ili doktora. Mislim, ja ne mogu poći u doktora ovdje, a da ja mogu vjerovat da to neće moja mama znati. Što je ja mislim ilegalno.“ (FG2_2)

„Zajednica fali. Dok u Zadru znam cijelu ekipu, u Zagrebu isto, u Rijeci isto, ono, iako nisam obitavala tamo nešto pretjerano dugo, al' nekako, kad upadneš u društvo, u tu jednu skupinu, nekako znaš gdje si i s kim si, dok ovdje dođeš i (tu je) jad i nevolja.“ (FG3_2)

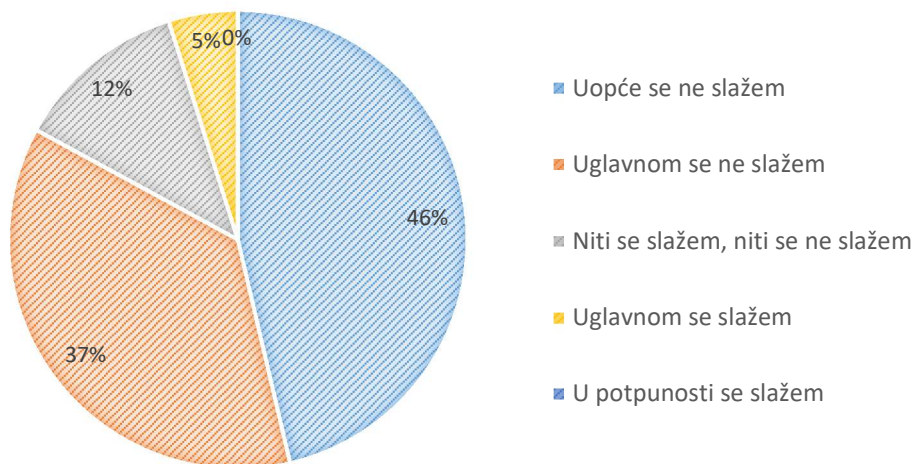
„Pa rekao bi stigma općenito. Mislim definitivno postoji, ovaj Dubrovnik nije pretjerano liberalan grad, što se tiče i političkih mišljenja i svega, dosta smo tradicionalni rekao bih. Ali ovaj, pa ne znam, nije nekako, u isto vrijeme (ti) ugrozi dostojanstvo kad drugi znaju i mogu te ucijenit s time.“ (FG1_1)

„...nekako mene ne da me strah, ali ne bi se htjela povjerit tim nekim psiholozima jer me strah da moje probleme neće shvatit ozbiljno i da će to biti u stilu ma to ti nije bitno, to se događa, ti to nešto izmišljaš...“ (FG1_2)

Osjećaj slobode i otvorenosti oko življenja i izražavanja svog rodnog identiteta i/ili seksualne orijentacije.

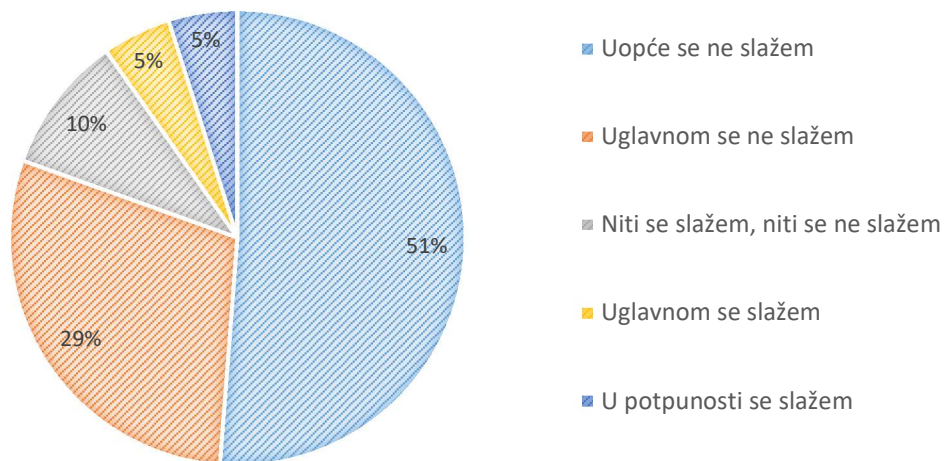
U ovom će poglavlju biti prikazan stupanj slaganja ispitanika/ica s izjavama koje se odnose na osjećaj slobode i otvorenosti oko življenja i izražavanja rodnog identiteta i/ili seksualne orijentacije u njihovoj lokalnoj zajednici. Na grafičkim prikazima od 8. do 17. bit će prikazan postotak ispitanika/ica i njihov stupanj slaganja s navedenim izjavama.

Grafički prikaz 8. U mojoj lokalnoj zajednici se na javnim mjestima mogu potpuno slobodno ponašati na način da ne moram skrivati svoj LGBTIQ+ identitet.

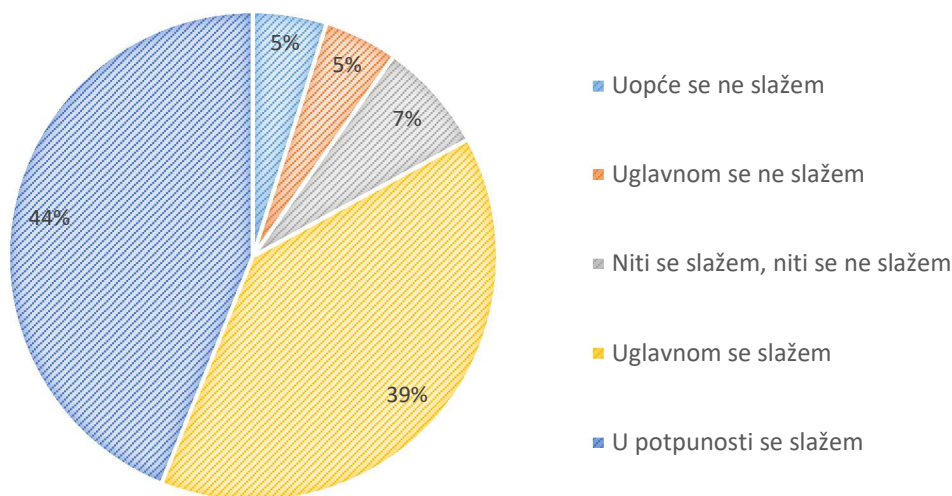
Gotovo polovica ispitanika/ica, njih 19 (46%), uopće se ne slaže s tvrdnjom da se u svojoj lokalnoj zajednici mogu potpuno slobodno kretati bez potrebe skrivanja svog LGBTIQ+ identiteta. Tek se njih dvoje (5) uglavnom složilo, dok se ni jedna osoba nije u potpunosti složila s ovom tvrdnjom.

Grafički prikaz 9. U mojoj lokalnoj zajednici mogu prošetati gradom/mjestom sa svojim/om partnerom/icom držeći se za ruke bez straha od negativnih posljedica.

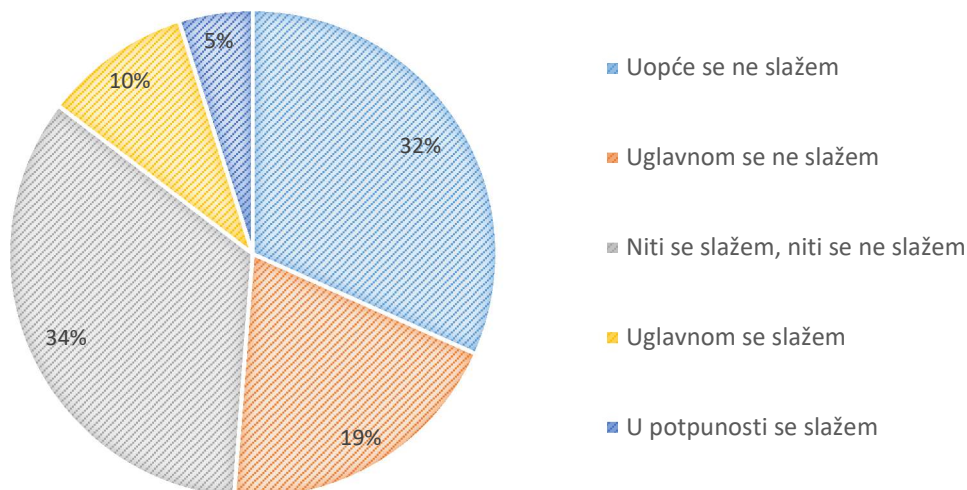
Raspodjela slaganja s ovom izjavom vrlo je slična s izjavom iznad. Više od polovice ispitanika/ica, njih 21 (51%) u potpunosti se ne slaže, a njih 12 (29%) uglavnom se ne slaže s tvrdnjom da se u vlastitoj lokalnoj zajednici mogu slobodno prošetati gradom sa partnerom/icom u prisnom odnosu bez straha od negativnih posljedica. Za razliku od tvrdnje iznad, s ovom se tvrdnjom u potpunosti slažu 2 (5%) osobe dok se njih 2 (5%) uglavnom slaže.

Grafički prikaz 10. Osjećam da sam primoran/a živjeti na način da moram skrivati svoj LGBTIQ+ identitet u svojoj lokalnoj zajednici.

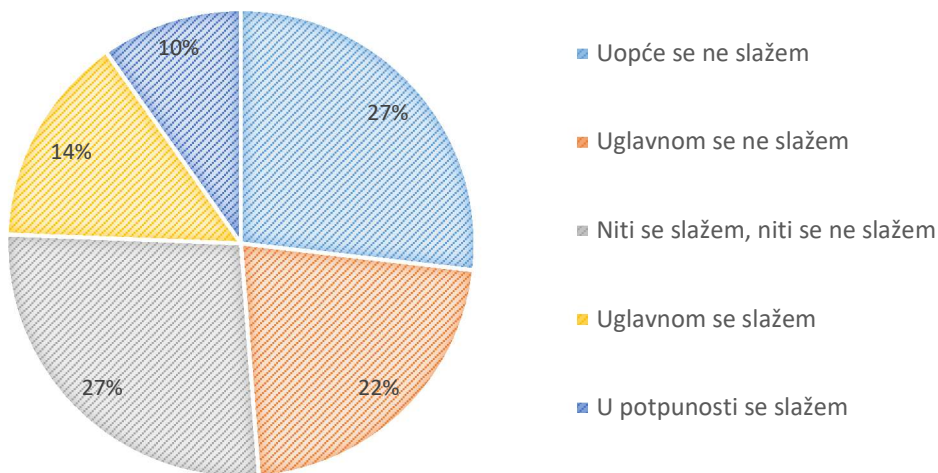
Na ovom grafičkom prikazu možemo vidjeti da se čak 18 (44%) ispitanika/ica u potpunosti slaže, a njih 16 (39%) uglavnom slaže da su u svojoj lokalnoj zajednici primorani/e živjeti na način da moraju skrivati vlastiti LGBTIQ+ identitet. Samo se 4 ispitanika/ica (10%) uglavnom ili u potpunosti nije složilo s izjavom.

Grafički prikaz 11. Prilikom kupovine npr. lijekova u ljekarni mogu slobodno reći da je lijek za mog partnera/moju partnericu.

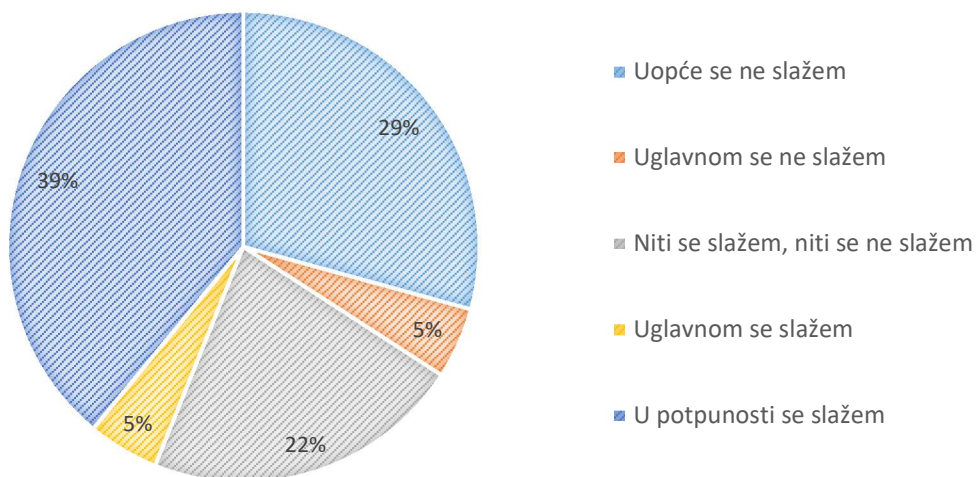
Iz grafičkog prikaza je vidljivo da se 21 (51%) ispitanika/ica uglavnom ili uopće ne slaže s izjavom da se prilikom kupovine mogu slobodno izraziti da je proizvod koji kupuju namijenjen njihovim partnerima/icama. U ovoj izjavi velik broj ispitanika/ica, njih 14 (34%), je označio da se niti slažu, niti ne slažu s ovom izjavom. Potencijalni razlog ovog odgovora leži u tome da ispitanici/e nisu bili u situaciji gdje su kupovali proizvode za svoje partnere/ice pa se s istom ne mogu poistovjetiti. Samo se njih 15% uopće ili uglavnom slaže s ovom izjavom.

Grafički prikaz 12. Mogu se odijevati i izražavati sukladno svom rodnom identitetu bez straha od negativnih reakcija.

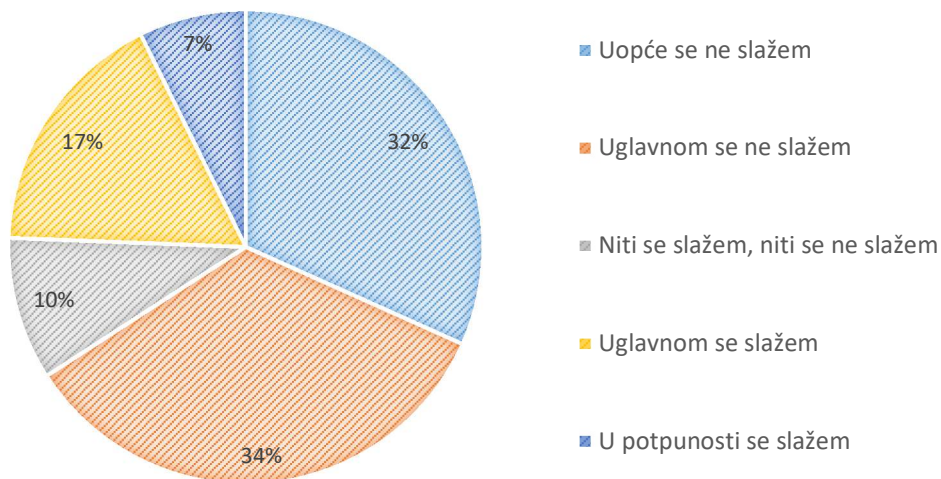
Mišljenja da se u svojoj lokalnoj zajednici mogu odijevati i izražavati sukladno svom rodnom identitetu bez straha od negativnih reakcija u potpunosti je 5 (10%) ispitanika/ica, a njih 6 (15%) uglavnom se slaže s tim mišljenjem. Svoje potpuno neslaganje dijeli 11 (26%) ispitanika/ica, a djelomično se ne slaže njih 9 (22%).

Grafički prikaz 13. U javnim prostorima (škola, radno mjesto, kazalište, trgovački centri...) se mogu služiti prostorijama poput svlačionica i sanitarija sukladno svom rodnom identitetu.

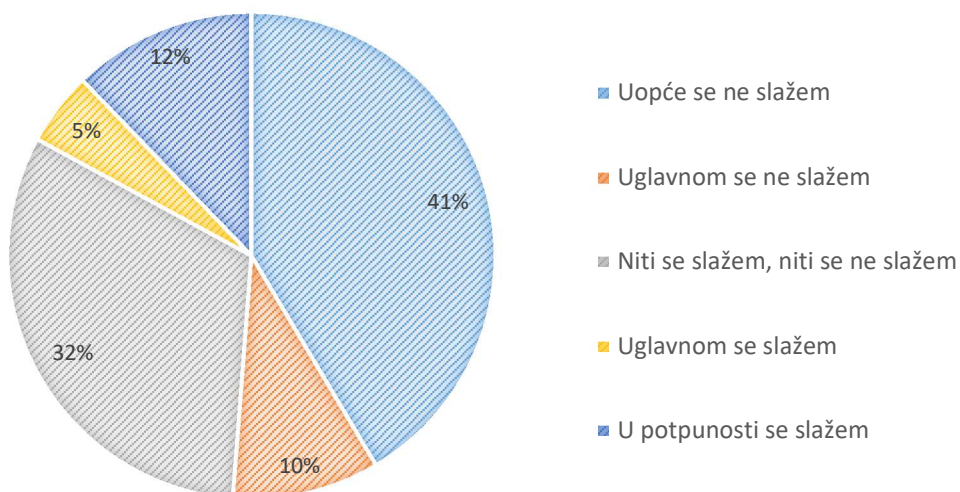
Na ovom grafičkom prikazu vidimo gotovo jednak postotak sudionika/ica koji/e imaju suprotna slaganja s gore navedenom izjavom. Svoje potpuno ili djelomično neslaganje dijeli 14 (34%) ispitanika/ica, njih 9 (22%) niti se slaže niti ne slaže s izjavom. S druge strane, 18 (44%) ispitanika/ica uglavnom se ili u potpunosti slaže da se u javnim prostorima mogu služiti prostorijama sukladno svome rodnom identitetu.

Grafički prikaz 14. U mojoj školi/na fakultetu/radnom mjestu mogu biti otvoren/a oko svog rodnog identiteta/seksualne orijentacije bez straha od negativnih posljedica.

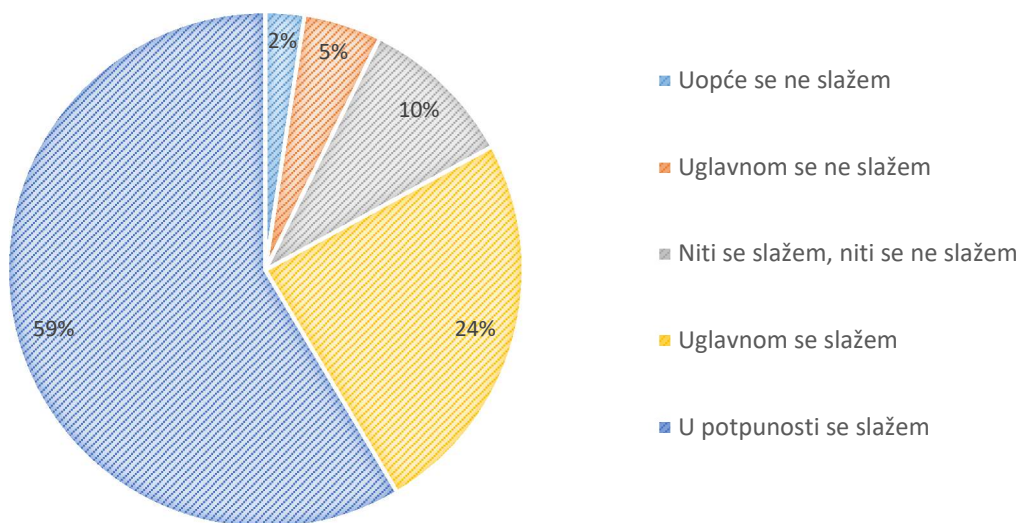
Iz ovog grafičkog prikaza možemo vidjeti da se čak 27 (66%) ispitanika/ica uopće ili uglavnom ne slažu da u školi/na fakultetu ili radnom mjestu mogu biti otvoreni/e oko svog LGBTQ+ identiteta bez negativnih posljedica. Samo se njih 10 (24%) uglavnom ili u potpunosti slaže s ovim mišljenjem.

Grafički prikaz 15. U mojoj obitelji je i moj partner/ica pozvan/na na obiteljske ručkove i proslave.

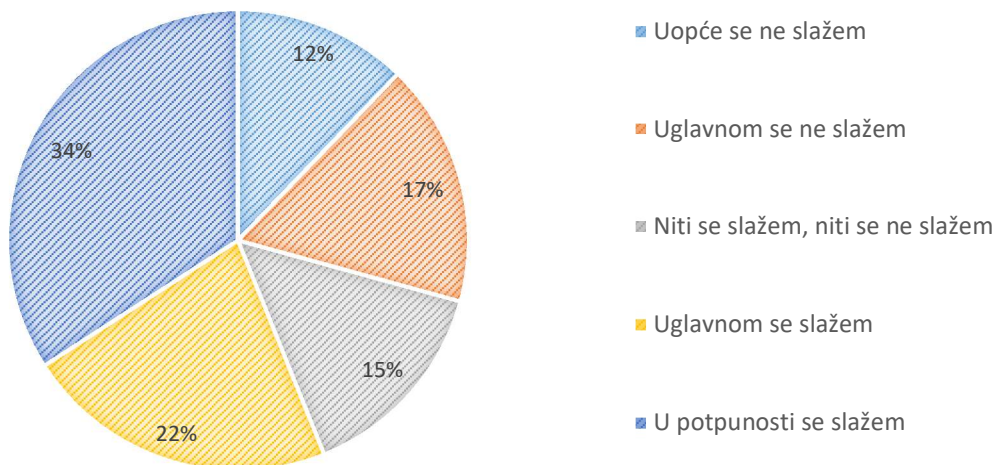
Čak 17 (41%) ispitanika/ica uopće se, a njih 4 (10%) uglavnom se ne slaže da su u njihovoj obitelji njihovi partneri/ice pozvani na ručkove i zajedničke proslave. Njih 5 (12%) u potpunosti se slaže, a njih 2 (5%) uglavnom se slažu s ovom izjavom.

Grafički prikaz 16. S mojim prijateljima/icama slobodno razgovaram o svom ljubavnom životu.

U ovoj je izjavi situacija vidljivo bolja. Čak 24 (59%) ispitanika/ica u potpunosti se, a njih 10 (24%) uglavnom se slaže da sa svojim prijateljima/icama slobodno mogu razgovarati o vlastitom ljubavnom životu. Samo je njih 3 (7%) izrazilo potpuno ili djelomično neslaganje s ovom izjavom.

Grafički prikaz 17. U mom svakodnevnom okruženju postoje osobe kojima se mogu obratiti za savjet ili informaciju vezano za svoju seksualnost/rodni identitet/seksualnu orijentaciju.

Pozitivna je i činjenica da je više od 50% ispitanika/ica izrazilo svoje potpuno ili djelomično slaganje da u njihovom svakodnevnom životu postoje osobe kojima se mogu obratiti za savjet ili informaciju vezano za njihovu seksualnost/rodni identitet/seksualnu orijentaciju. Ipak, njih 12 (29%) u potpunosti ili uglavnom ne smatra da takva osoba postoji u njihovom životu.

Na ovim grafičkim prikazima možemo vidjeti da LGBTIQ+ mladi uglavnom smatraju da svoj identitet ne mogu slobodno i otvoreno živjeti bez straha od negativnih posljedica.

Neki od razloga koje su naveli, a zbog kojih ne mogu otvoreno živjeti svoj LGBTIQ+ identitet su:

„Strah od homofobije i transfobije, strah da će me poznanici/obitelj odbaciti“

„Strah da ću biti izopćena na treningu i da neću moći trenirati ono što volim (boks... MMA... hrvanje...)“

„Doživjela sam dosta uvreda i izbacivanja iz društva zbog svog identiteta (misleći čisto na svoje postojanje s mojom orijentacijom) i sigurna sam da bi moglo doći do fizičkih napadaja i/ili vikanja ako bi izašla s osobom istog spola vani i s njome se držala za ruku, a kamoli što više.“

„Život u ovako manjim gradovima dolazi do toga da "svako svakoga zna". Rijetko je upoznati osobu čija obitelj ne zna za tvoju i suprotno. Jako je mala zajednica općenito, još manja zajednica LGBTIQ+ osoba. Reputacija je sve, tračanje preko kave najveća zanimacija. Življenje u tako malom, izoliranom gradu punom predrasuda i nasilja (verbalno ili fizičko) u kombinaciji s ekstremno religioznom obitelji, meni, mojim prijateljima i mnogima nažalost čini "coming out" potpuno nemogućim.“

„Može se otvoreno živjeti ako imaš debelu kožu i ako te briga što drugi ljudi misle. Problem je što je to teško naučiti i to ne može svatko. U Dubrovačko-neretvanskoj je rijetko da će doći do fizičkog napada čisto zbog prirode ljudi ovdje, ali osuđivanje i pogledi možda i dobacivanja sigurno.“

„Strah me sto će drugi misliti o meni ili mojim roditeljima“

Fokus grupa

Na pitanje koliko je Dubrovnik LGBTIQ+ friendly mjesto sudionici/e fokus grupe su se uglavnom složili/e da je situacija mnogo bolja nego prije, no kako bi svakako mogla biti mnogo bolja i sigurnija.

„Pa čak i nije toliko loše, koliko bi na primjer ja razmišljao o tome jer znam ljude koji su out koji su moja generacija, bila je jedna i trans osoba i naravno čuo sam često komentara sa strane ovo ne valja ovo ono. Ali nitko nije pripremio da će ugroziti život te osobe, makar imamo svakakve skupine ljudi u gradu koje bi mogle to napraviti.“ (FG1_1)

„Ovdje u nas vam vladaju dvostruki standardi u svom najboljem sjaju. Dakle gejevi su super dobrodošli ako su turisti, ako troše novce svoje tu. Ali čim si ti tu domaći, e to je sad malo, problem. Nije sad da ćeš ono imati neke neugodne situacije, da će te na putu pljuvati i dobacivati, ali ono tračevi. I to baš ono masni, odvratni.“

„Po meni, jedan od manje friendly mjesta u Hrvatskoj, što se toga tiče. Bila sam u Zadru, Zagrebu, Rijeci, pa čak i Split, svugdje sam se osjećala sigurnije nego ovdje. (FG3_3)

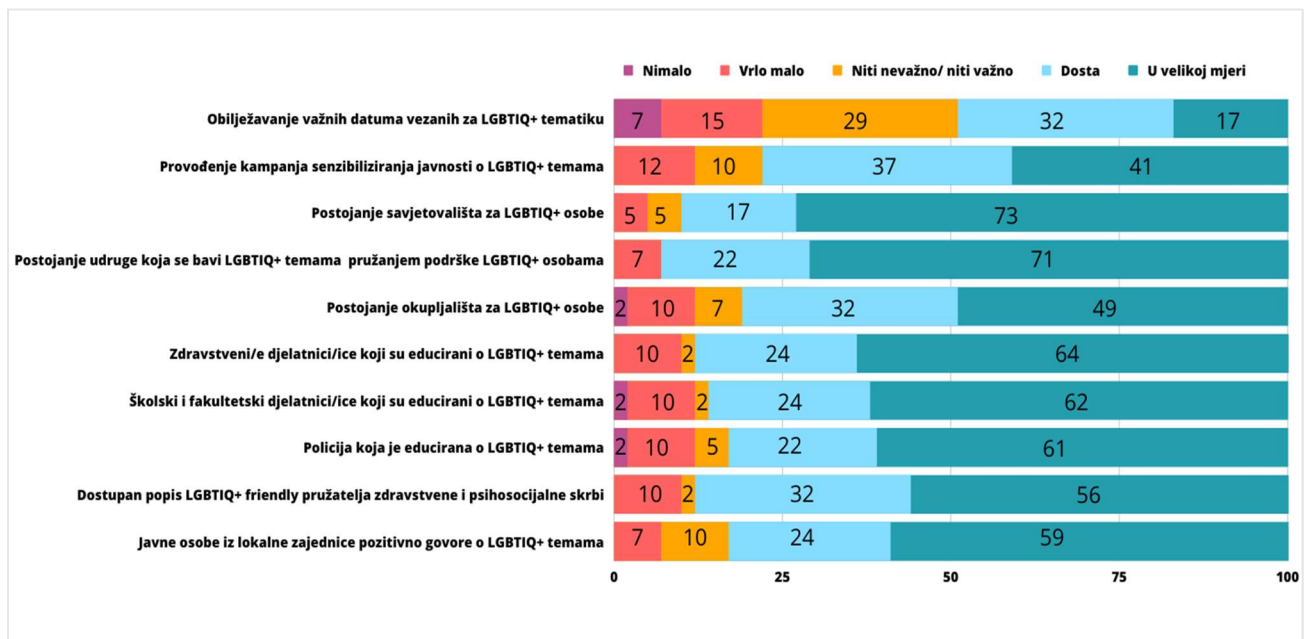
Ujedno ih i većina smatra da ljudi u Dubrovniku više nisu out, nego što jesu:

„Ja bih rekla da nisu. Da više nisu nego jesu. Znam jako jako puno primjera u kojima su ono ljudi u vezama i skrivaju se ono nenormalno. Znači, baš je ono jako puno ljudi koji se baš skrivaju.“ (FG2_4)

„Mislim, znam, jednoj mojoj prijateljici da je jedan, da je jedna osoba iz moje generacije. Mislim, ne znam da li je out, ali saznala sam, ne od te osobe, već preko druge, ali ono generalno ne znam toliko out ljudi.“ (FG1_2)

Uz mišljenje o tome koliko je njihova lokalna zajednica sigurna i slobodna u izražavanju LGBTIQ+ identiteta, ispitanici/ice su izrazili/e i svoju procjenu o tome koji faktori mogu doprinijeti stvaranju sigurnog i prijateljskog okruženja za LGBTIQ+ osobe u njihovoj lokalnoj zajednici, a rezultati su prikazani na Grafičkom prikazu 18.

Grafički prikaz 18. Važnost faktora koji bi mogli doprinijeti stvaranju sigurnog i prijateljskog okruženja za LGBTIQ+ osobe.

Ispitanici/ice su u najvećem postotku izjavili da im je u velikoj mjeri ili dosta važno postojanje udruge koja se bavi LGBTIQ+ temama (93%), i postojanje savjetovališta za LGBTIQ+ osobe (90%). Možemo vidjeti kako, za stvaranje sigurnog i prijateljskog okruženja, oko 80% ispitanika/ica u velikoj mjeri ili dosta važnim smatra gotovo sve ponuđene faktore, a najmanje važnim smatraju obilježavanja važnih datuma vezanih uz LGBTIQ+ tematiku (49%).

Na pitanje što bi, prema njihovom mišljenju, pomoglo da mogu otvorenije živjeti kao LGBTIQ+ osobe u svojoj lokalnoj zajednici ispitanici/ice su odgovorili/e sljedeće:

„Normaliziranje queer tema s objektivnim stajalištem, pokazati da su većina queer ljudi sasvim normalni a ne krajnji ljevičari koji vrište za pozornost.“

„Sati edukacije mladih o ovoj temi i roditelja u obrazovnim ustanovama i djelatnika istih. Poticanje na prihvaćanje različitosti.“

„Više outanih ljudi i LGBTIQ+ friendly mjesta“

„Jedna od stvari koja mislim da je bitna jest LGBTIQ+ udruga kako bi mladi ljudi znali da nisu sami i nisu jedini.“

„Da se više priča o tome. Da ima edukaciji o tome po školama, pa barem to bilo samo na npr. etici i/ili psihologiji. Da se ljudi upoznaju s time koliko stigme koje imaju nisu istinite, te da se uči o LGBTQ+ povijesti i opresiji kao i starim slavnim osobama koji su bili queer i da se to kompletno ne prikriva.“

„Vjerojatno nekakve udruge, savjetovališta. No i dalje bi me oko takvih prostora hvatala paranoja kao osoba koja nije otvoreno dio zajednice. Jedan krivi korak, jedna kriva osoba koja bi me mogla vidjeti bi bila dovoljna da se to proširi i dođe do moje obitelji i onda totalna propast za mene. Nažalost navikneš se živjeti tako ali mislim da su takve organizacije svakako dobra stvar koja bi pomogla otvoreno LGBTQ+ osobama. Za sebe otvoren život ovdje vidim nemogućim.“

Fokus grupa

Kao oblik pomoći koji bi sudionici/ice na fokus grupama htjeli imati su psihološka pomoć, edukacija stručnih radnika, ali i zakonodavna pomoć koja bi im osigurala sigurniji i slobodniji život.

„Ja bih rekla definitivno da postoji neka besplatna psihološka pomoć... htjela bi da se na kraju možda osnuje neka udruga koja bi se bavila time koja bi, ne znam, držala neke besplatne radionice, savjetovanja i tako neke stvari, i gdje bi se mogli okupljat ovako ljudi koji bi pričali o tome otvoreno i gdje bi se mogli osjećat da pripadaju negdje tako da eto.“(FG1_3)

„...policija, stručna služba u školama, nekako je važno da su oni educirani.“ (FG2_4)

„Prvo zakonodavnu. Ili, ono, da ako nazovem policiju, da znam da će policija stvarno doći. Jer, mislim, realno, ako si policajac, pogotovo mladi policajci, oni su poprilično i nadobudni i, onako, pretjerano, ne znam, ambiciozni, hajmo to tako reći. Tako da zanemaruju te neke manje stvari.“ (FG3_2)

*„...psihološko savjetovanje, ali kod nekoga tko nije, baš ono, otvoreno ustanova o tome, nego je neka osoba koja jednostavno to radi, a ne da je time obilježena i da drugi ljudi pitaju „Zašto ideš do te- osobe““.
(FG3_4)*

„Ja mislim da je to dosta rano obrazovanje, je li, jako bitno. Da se u školama normalizira i apsolutno ne etiketiranje, nego da bude u istoj kategoriji kao i mainstream.“(FG3_1)

*„Smatram da je potrebno pogotovo u srednje škole uvest neku vrstu seksualne edukacije ili tako nešto, što smatram da je stvarno, zapravo u šoku sam da se to još nije dogodilo, ali da definitivno nam toga fali.“
(FG1_3)*

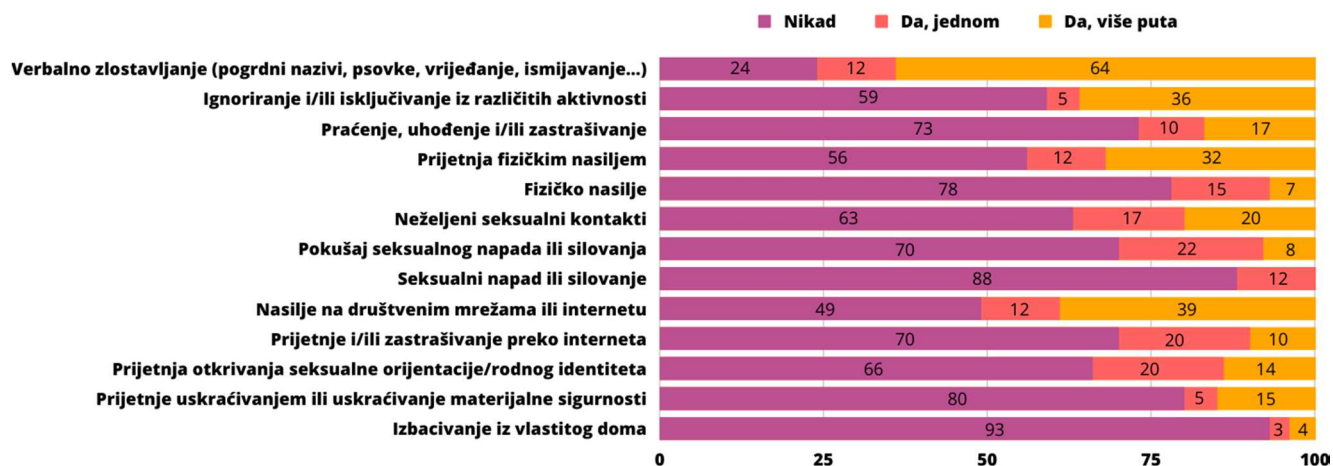
„...da su odgovorne osobe educirane što se tiče toga, posebno u srednjoj školi da su profesori educirani, najviše rekao bih razrednik ili razrednica.“ (FG1_1)

„Trebalo se malo više pričati o tome. Ne samo da se dogodi i onda se šuti o tome što se dogodilo kao da se nije dogodilo. Jer ljudi ne znaju to što se dogodi i onda ljudi misle da nema problema s time i da se to skoro nikad ne događa i da to nije uopće toliki problem“ (FG2_5)

Iskustva nasilja zbog LGBTIQ+ identiteta

Na grafičkom prikazu 19. možemo postotak ispitanika/ica koji su zbog vlastite seksualne orijentacije, spolnih karakteristika, rodnog identiteta i/ili rodnog izražavanja doživjeli/e neki od navedenih oblika nasilja svojoj lokalnoj zajednici.

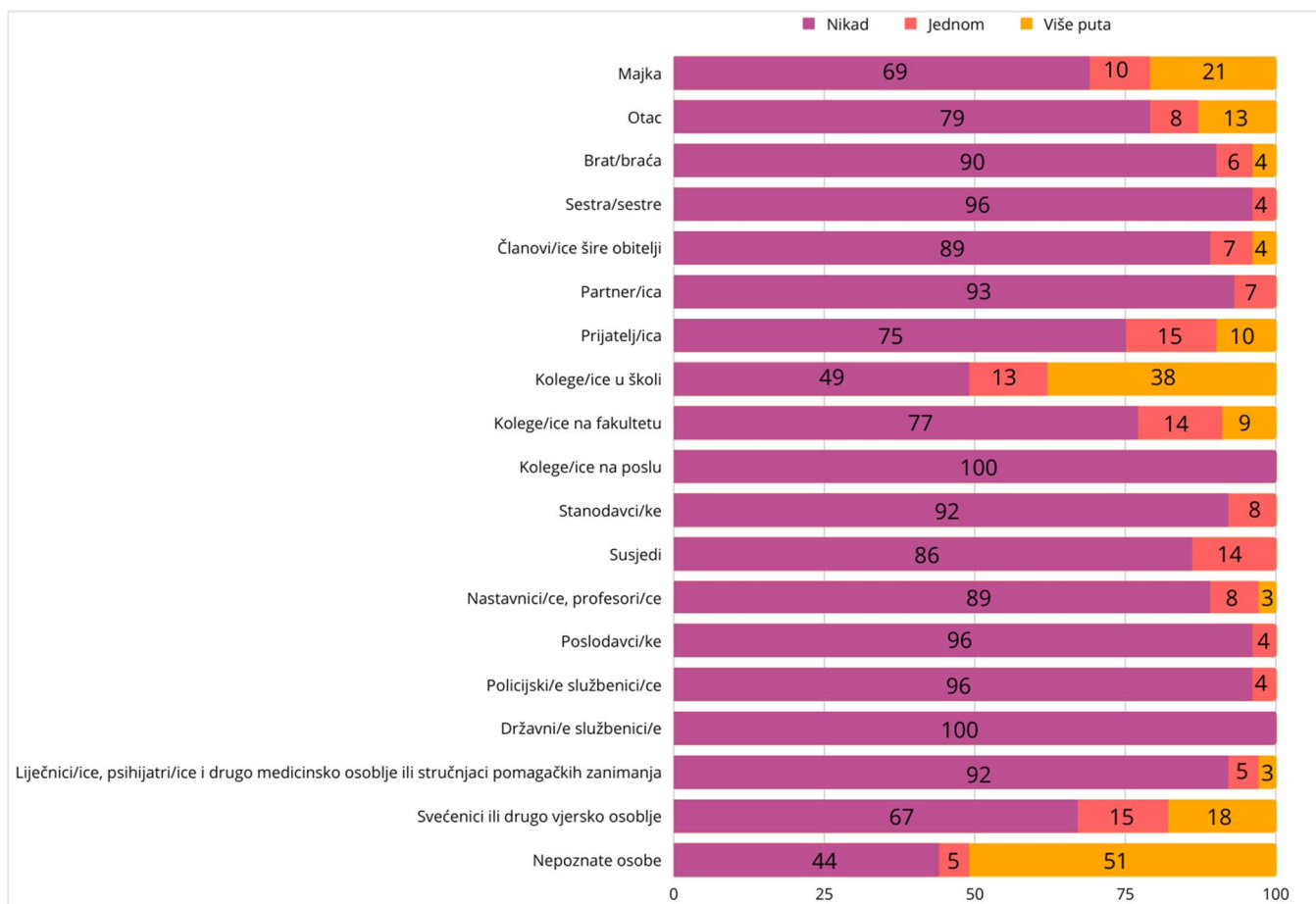
Grafički prikaz 19. Oblici i čestina doživljenog nasilja zbog LGBTIQ+ identiteta u lokalnoj zajednici izraženi u postocima.

Na grafičkom prikazu vidimo da je čak 76 % ispitanika/ica doživjelo verbalno zlostavljanje jednom ili više puta zbog LGBTIQ+ identiteta. U nešto manjem postotku jednom ili više puta doživjeli/e su nasilje na društvenim mrežama ili internetu (51%) i ignoriranje i/ili isključivanje iz različitih aktivnosti (41%). Prijetnju fizičkim nasiljem jednom ili više puta doživjelo je 44% ispitanika/ica dok je samo fizičko nasilje doživjelo 22% ispitanika/ica. Neželjene seksualne kontakte jednom ili više puta doživjelo je 37% ispitanika/ica, pokušaje seksualnog napada ili silovanja 30%, dok je sam čin seksualnog napada ili silovanja jednom doživjelo 12% ispitanika/ica.

Odgovori ispitanika/ica na pitanje tko su počinitelji/ice nasilja zbog njihovog LGBTIQ+ identiteta prikazani su na grafičkom prikazu 20. S obzirom na to da su ispitanici/ice imali/e mogućnost odabira odgovora „Nemam tu osobu/ ne odnosi se na mene“ oni/e su prilikom analize podataka isključeni/e iz obrade, a prikazani/e su ostali ispitanici/e

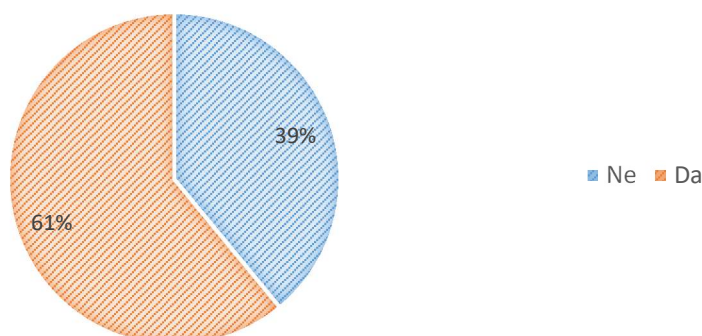
Grafički prikaz 20. Počinitelji/ce nasilja nad ispitanicima/cama zbog njihovog LGBTIQ+ identiteta.

Kao što vidimo iz grafičkog prikaza čak 51% ispitanika/ica koji pohađaju školu doživjeli/e su, jednom ili više puta, nasilje od strane svojih kolega/ica. Nasilje od strane majke doživjelo je jednom ili više puta 31% ispitanika/ica, a od oca njih 21%. U najvećem postotku od 56% ispitanici/ice su nasilje doživjeli/e od nepoznatih osoba. Nezanemariva je i činjenica da je 33% ispitanika/ica jednom ili više puta doživjelo nasilje od svećenika ili drugog vjerskog osoblja.

Odgovore ispitanika/ica na pitanje da li su se povjerili/e u vezi doživljenog nasilja možemo vidjeti u Grafičkom prikazu 21.

Grafički prikaz 21. Postotak ispitanika/ica koji/e su se povjerili/e u vezi doživljenog nasilja

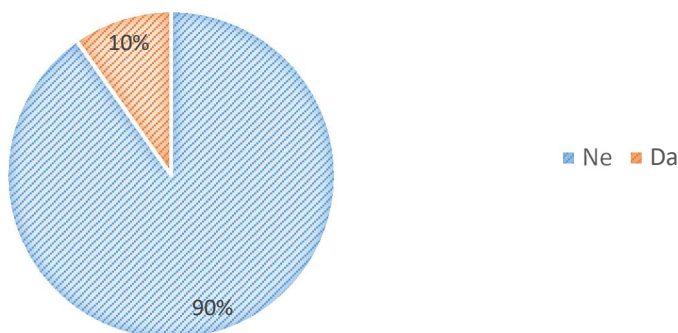
Najviše ispitanika/ica (20) pojasnilo je da se u vezi doživljenog nasilja povjerilo bliskim prijateljima/prijateljicama, a četiri ispitanika/ica pojasnilo je da se povjerilo prijateljima/icama koji su

queer kao i oni. Troje ispitanika/ica se povjerilo nekom od članova obitelji, uglavnom majci. Psihologu u školi u vezi doživljenog nasilja povjerilo se 5 ispitanika/ica, a jedna je osoba napisala da unatoč tome u školi ništa nije bilo poduzeto od strane psihologa i da se nasilje i dalje nastavilo.

Razlozi koje su ispitanici/ice naveli, a zbog koji se nisu povjerali u vezi doživljenog nasilja bili su: „Nisam osjetila konkretno nasilje izvršeno nada mnom, već pogrдне omalovažavajuće komentare na račun LGBTQ+ osoba ispred mene ne znajući da sam sama jedna od njih“, zatim „Strah od još veće i gore situacije nego sto je bila.“, a jedna je osoba napisala kako: „Ne postoji prostor u kojem se osjećam dovoljno ugodno da o tome pričam.“

Na grafičkom prikazu 21. možemo vidjeti postotak ispitanika/ica koji su prijavile doživljeno nasilje. Na pitanje kome su prijavili/e nasilje ispitanici/ice su napisali kako su ga prijavili autoritetima u školi, roditeljima i nastavnicima, dok je jedna osoba ponovno napisala kako i uz prijavu nasilja, ono nije prestalo.

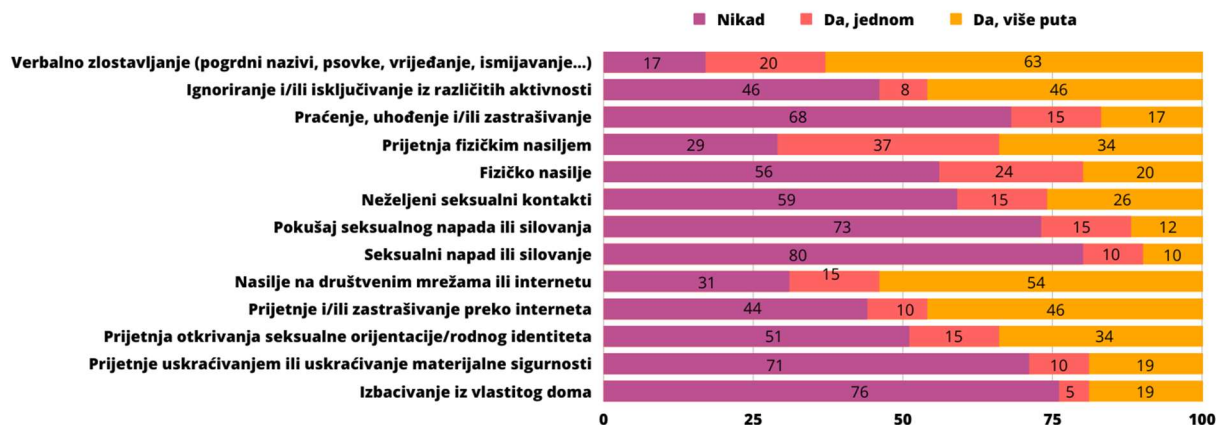
Grafički prikaz 21. Postotak ispitanika/ica koji su prijavili/e doživljeno nasilje.

Najviše ispitanika, njih 5, navelo je da je razlog zbog kojeg nisu prijavili nasilje „Strah od outanja i isključenja iz zajednice“, četiri ispitanika smatra da „Problem nije dovoljno ozbiljan niti je dokaziv“, neki od njih naveli su „Nepovjerenje u sustav“ i „Kolektivnu homofobiju“, dok je jedna osoba napisala „Nemam kome, bojim se da će se proširiti.“

Ispitanici/ice su odgovorili i na pitanje da li su prisustvovali događaju, ili čuli da je neka druga osoba zbog svoje seksualne orijentacije, spolnih karakteristika, rodnog identiteta i/ili rodnog izražavanja doživio/la sljedeće oblike nasilja u lokalnoj zajednici. Njihovi odgovori nalaze se u grafičkom prikazu 22.

Grafički prikaz 22. Prisustvovanje događaju u kojem je netko drugi zbog svog LGBTQ+ identiteta bio žrtva nasilja njihove lokalne zajednice u postocima.

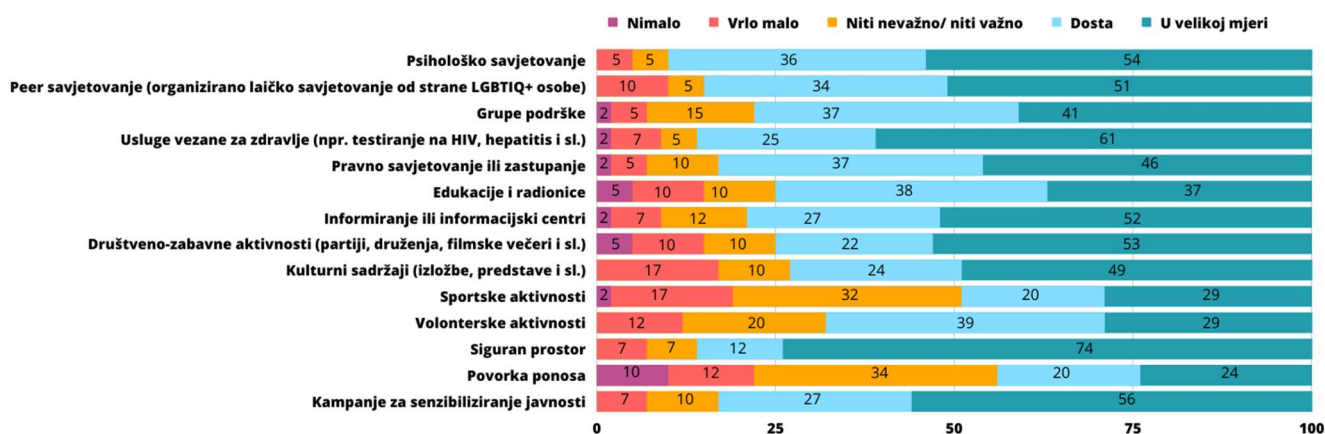

Možemo vidjeti da je najviše ispitanika/ica, čak 83% jednom ili više puta prisustvovalo verbalnom zlostavljanju drugih osoba. Njih 71% bilo je prisutno ili je čulo da je neka osoba bila žrtva prijetnji fizičkim nasiljem, dok je njih 69% prisustvovalo događaju u kojem je osoba bila žrtva nasilja na društvenim mrežama ili internetu te njih 56% prijetnjama i/ili zastrašivanjem na internetu.

Pitanja vezana uz udruge i društvene sadržaje u lokalnoj zajednici

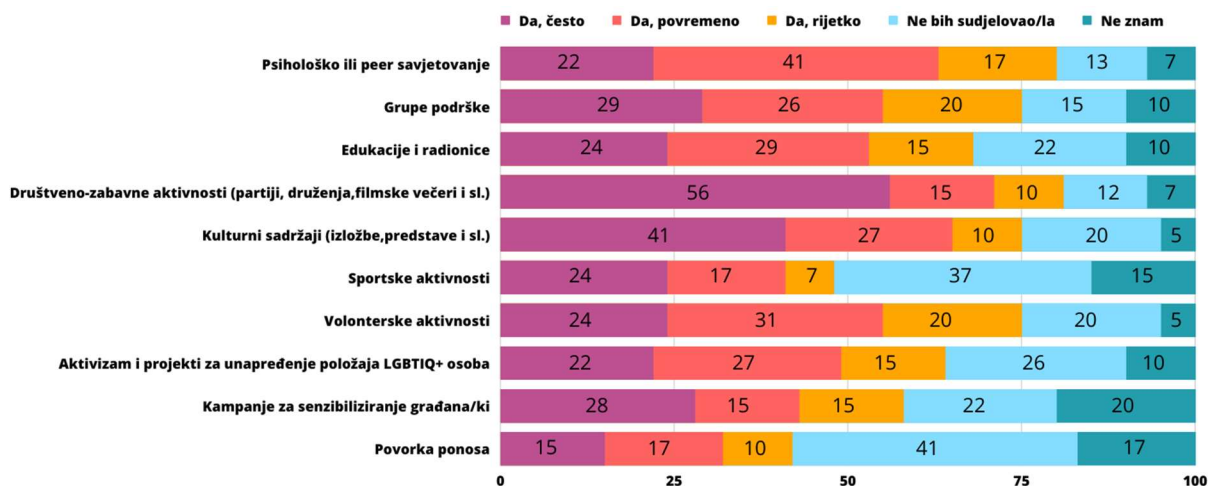
U ovom smo dijelu izvještaja od ispitanika/ica željeli saznati koliko im je važno da u njihovoj lokalnoj zajednici postoje sljedeći sadržaji namijenjeni LGBTIQ+ mladima te koliko bi bili voljni/e sudjelovati na tim aktivnostima. Njihovi odgovori na pitanje o važnosti različitih sadržaja prikazani su na Grafičkom prikazu 23. dok je voljnost za sudjelovanje prikazana na grafičkom prikazu 24.

Grafički prikaz 23. Važnost postojanja sadržaja namijenjenih LGBTIQ+ mladima u lokalnoj zajednici izražena u postocima.

Kao što vidimo iz grafičkog prikaza, vrlo velik postotak ispitanika/ica vrlo važnim smatra gotovo sve ponuđene sadržaje. Postojanje psihološkog savjetovišta (90%), sigurnog prostora za LGBTIQ+ mlade (86%), peer savjetovanje (85%), usluge vezane uz zdravlje (86%), kampanje za senzibiliziranje javnosti (83%), edukacije i radionice (75%), informacijski centri (79%). Niti važnim niti ne važnim ili najmanje važnim smatraju povorku ponosa (56%) dok se samo 24% ispitanika/ica izjasnilo kako im je ona u velikoj mjeri važna.

Grafički prikaz 24. Voljnost sudjelovanja u aktivnostima za LGBTIQ+ mlade izražena u postocima.

Najviše bi mladih (71%) često ili povremeno sudjelovalo u društveno-zabavnim aktivnostima. Njih 64% često ili povremeno bi koristilo psihološko ili peer savjetovanje dok bi njih 68% često ili povremeno dolazilo i bilo aktivno na sadržajima vezanim uz kulturu (izložbe, predstave). Najveći postotak sudionika/ica, njih 41%, izjasnilo se kako ne bi sudjelovali/e na povorci ponosa, dok njih 37% ne bi sudjelovalo u sportskim aktivnostima.

Fokus grupa

Većina je sudionika/ica spomenula kako im je iznimno važno upoznavati i družiti se drugim mladim LGBTIQ+ ljudima:

„Iznimno važno poznavati druge LGBTIQ+ osobe u aspektu upoznavanja ljudi za dejtanje...i da se osjećaš nekako opuštenije“ (FG1_1)

„...iznimno važno, ali eto ko što sam prije spomenula da smatram da nema baš toliko ljudi koji su tu negdje s mojom generacijom za koje znam da su outani, tako da mi je to malo problem...“ (FG1_2)

„Pa da, pa važno je, važno je. Mislim, zbog druženja, zbog dijeljenja nekih stvari, dijeljenja iskustava i ne samo to, nego da znaš i da se i ti ne osjećaš kao jedini padobranac u gradu.“ (FG2_4)

Međutim, neki od njih spomenuli su kako bi prostore i događanja namijenjene upravo mladim LGBTIQ+ osobama koristili uz mogućnost velike doze anonimnosti, kako se njihov identitet ne bi proširio u njihovoj zajednici, dok nekima to nije bilo od velike važnosti.

„Da, ali da nije label baš samo queer ljudi. Jer to ono kad pođeš tamo, mislim ne mogu reć da je očito da si queer u tom smislu. Queer friendly - to bi mi bilo“ (FG1_1)

„Pa, mene osobno i brine činjenica, kao, i da se nešto takvo napravi, koliko bi ljudi, odnosno mi, pripadnici te skupine, bili otvoreni priključiti se udruzi ili ići na neke radionice i sudjelovat na nekim eventima i to, jer mislim da je Dubrovnik još uvijek grad koji, mm, nema taj mentalitet da bi sad to ispalo na neku dobru ruku.“ (FG2_2)

„Pa ja bih sudjelovao samo uz anonimnost na najvećoj mogućoj razini. Tako da da, anonimnost bi rekao da je najvažnija.“ (FG1_1)

„Ovdje sam svako malo. Ovo je bilo kao stvar, LGBTIQ+ i odmah mi je bilo ja želim doći i sudjelovati. Tako da što god da je kad sam tu ja sam za.“ (FG2_2)

„Pa ja bih isto sudjelovala, bez obzira na anonimnost sudjelovala bih svakako.“ (FG1_3)

GLAVNI REZULTATI I ZAKLJUČAK

U ovom su istraživanju ispitana iskustva i potrebe mladih LGBTIQ+ osoba u Dubrovačko-neretvanskoj županiji kroz teme koje su pokrivala njihova iskustva *coming outa*, osjećaj slobode i otvorenosti oko življenja i izražavanja svog rodnog identiteta i/ili seksualne orijentacije, doživljeno nasilje zbog vlastitog LGBTIQ+ identiteta u lokalnoj zajednici ili prisustvovanju nasilja nad drugim LGBTIQ+ osobama i potrebe i spremnosti na sudjelovanje u određenim sadržajima namijenjenim upravo LGBTIQ+ mladima u njihovoj lokalnoj zajednici.

Prije ispitivanja iskustva i potreba mladih, ispitana je i njihova namjera i razlog odlaska iz Dubrovačko-neretvanske županije. Čak 68% ispitanika/ica izjasnilo se kako se planira iseliti ili razmišlja o iseljenju iz svoje županije, a za njih 73% nemogućnost otvorenog življenja svog LGBTIQ+ identiteta potpuni je ili jedan od razloga iseljenja.

Coming out

Od ispitanika/ica koji/e otvoreno žive svoj LGBTIQ+ identitet, najveći je postotak, njih 98%, o svom identitetu otvoreno bliskim prijateljima/icama. Od uže obitelji, u okviru koje bi bilo idealno da mladi uživaju povjerenje i podršku, u najvećem postotku znaju ili djelomično znaju sestre (64%), potom majke (57%) i braća (53%), dok o njihovom identitetu najmanje znaju očevi (45%). Konačno, široj okolini te osobama s kojima se susreću gotovo svakodnevno, poput nastavnika, kolega, zdravstvenih djelatnika, uglavnom (66% - 97%) nisu otvoreni o svom LGBTIQ+ identitetu.

Prve reakcije na njihov *coming out* bile su najpozitivnije od strane prijatelja/ica te su čak kod 85% ispitanika/ica oni/e imali pozitivnu ili vrlo pozitivnu reakciju. Negativno su u najvišoj mjeri reagirali očevi i to kod 69% ispitanika/ica, dok su majke negativno reagirale kod nešto više od polovice ispitanika/ica (52%). Kroz razgovore na fokus grupama saznajemo kako su najčešći razlozi zbog koji se ne outaju ljudima oko sebe strah od ugrožavanja vlastitog života, strah od neželjenog outanja, stigmatizacija i sram koji se očituju i kroz nemogućnost pronalaska stručnih zdravstvenih radnika/ica i psihologa/ginja te generalnog nepostojanja LGBTIQ+ zajednice. Usprkos tome, neki od ispitanika/ica naveli/e su da su veoma otvoreni/e o svom identitetu te da otkrivanje svog LGBTIQ+ identiteta ne smatraju potrebnim.

Drugim riječima, u okviru svojih užih (nuklearnih) obitelji mlade LGBTIQ osobe na području Dubrovačko-neretvanske županije često ne mogu otvoreno razgovarati o problemima vezanima uz svoj seksualni/rodni identitet niti otvoreno potražiti podršku, savjet i/ili zaštitu.

Osjećaj slobode i otvorenosti življenja svog LGBTIQ+ identiteta

Kroz niz izjava ispitano je koliko ispitanici/ice doživljavaju osjećaj slobode i otvorenosti oko življenja i izražavanja rodnog identiteta i/ili seksualne orijentacije u njihovoj lokalnoj zajednici.

Čak 83% ispitanika/ica smatra kako se u vlastitoj lokalnoj zajednici na javnim mjestima ne mogu potpuno slobodno ponašati na način da ne moraju skrivati svoj LGBTIQ+ identitet. Ujedno, jednak postotak ispitanika/ica (83%) osjeća da je u svojoj lokalnoj zajednici primorano živjeti na način da moraju skrivati vlastiti LGBTIQ+ identitet. Njih 66% smatra da ne mogu biti otvoreni/e oko svog rodnog identiteta/seksualne orijentacije u školama/fakultetima/na radnom mjestu bez straha od negativnih posljedica.

Razlozi koje su naveli/e, a koji podupiru ove rezultate su strah od nasilja, uvreda i izbacivanja iz društva i obitelji. Mnogo je ispitanika/ica navelo kako je problem života u malim mjestima i gradovima, poput

njihovog, težak zbog mnoštva predrasuda, većeg međusobnog poznavanja stanovništva (što podupire strah da će se njihov LGBTIQ identitet otkriti i osobama za koje one ne žele da to znaju) te postojanja dvostrukih standarda među različitim skupinama ljudi.

Usprkos tome, situacija je bolja u krugu prijatelja/ica gdje 83% ispitanika/ica izjavljuje kako sa svojim prijateljima/icama slobodno razgovaraju o svom ljubavnom životu, a njih 50% u svom svakodnevnom okruženju ima osobe kojima se mogu obratiti za savjet ili informaciju vezanu za svoju seksualnost/rodni identitet/seksualnu orijentaciju.

Najvažnijim faktorom koji može doprinijeti stvaranju sigurnog i prijateljskog okruženja za LGBTIQ+ osobe ispitanici/ice smatraju postojanje udruge koja se bavi LGBTIQ+ temama i pruža podršku LGBTIQ+ osobama. Uz ovaj faktor, važni su im i drugi faktori za razvoj zajednice, poput postojanja savjetovališta za LGBTIQ+ osobe, razvoj kampanja za senzibiliziranje javnosti o LGBTIQ+ temama te generalno proširenje zajednice (prilika za međusobno upoznavanje) i postojanje mjesta gdje se LGBTIQ+ osobe mogu okupljati u sigurnom okruženju. Uz ovo, vrlo važnim smatraju i educiranje mlađe populacije o LGBTIQ+ temama kroz obrazovanje, ali i educiranje stručnih osoba poput nastavnika/ica, profesora/ica, zdravstvenog osoblja, psihologa/ginja te policijskih djelatnika.

Iskustva nasilja zbog LGBTIQ+ identiteta

Zabrinjavajuće je da je većina ispitanika/ica, njih 76%, doživjela neke oblike verbalnog nasilja (pogrđni nazivi, psovke, vrijeđanje, ismijavanje) jednom ili više puta zbog svog LGBTIQ+ identiteta. Oko polovice ispitanika/ica (51%) doživjelo je nasilje na društvenim mrežama ili internetu. Velik je i postotak ispitanika/ica (44%) koji/e su doživjeli/e prijetnje fizičkim nasiljem, ali i bili izloženi fizičkom nasilju (22%). Seksualno nasilje u vidu neželjenih seksualnih kontakata doživjelo je čak 37% ispitanika/ica, dok je pokušaj seksualnog napada ili silovanja doživjelo posebno zabrinjavajućih 30%.

Najviše je ispitanika/ica (56%) doživjelo nasilje od strane nepoznatih osoba, a 51% ispitanika/ica koji/e pohađaju školu doživjeli/e su, jednom ili više puta, nasilje od strane svojih kolega/ica. Čak 31% ispitanika/ica doživjelo je nasilje od strane majke, a njih 21% od strane oca. Nezanemariva je i činjenica da je 33% ispitanika/ica jednom ili više puta doživjelo nasilje od svećenika ili drugog vjerskog osoblja.

U vezi doživljenog nasilja 61% ispitanika/ica se povjerilo nekome, a osobe kojima su se najčešće povjeravali/e bili/e su prijatelji/ice, članovi obitelji, psiholog/ica u školi. Na žalost, zabrinjavajućih 39% ispitanika osoba nije iskustvo doživljenog nasilja podijelilo ni s kim u svom okruženju.

Samo je 10% ispitanika/ica prijavilo doživljeno nasilje. Razlozi neprijavlivanja nasilja bili su strah od *outanja*, nedovoljno ozbiljan i dokaziv problem (prema njihovoj osobnoj procjeni), nepovjerenje u sustav i slično. Ujedno, jedna je osoba napomenula kako je doživljeno nasilje prijavila školskom psihologu no usprkos tome, nasilje se i dalje nastavilo te se po tome pitanju ništa nije učinilo.

Velik je broj ispitanika/ica prisustvovao/lo događaju u kojem je netko drugi zbog svog LGBTIQ+ identiteta bio žrtva verbalnog zlostavljanja (83%), prijetnji fizičkim nasiljem (71%) nasilja na društvenim mrežama (69%) te drugim oblicima nasilja. Ovo ima poseban značaj budući da žrtve ovakve vrste nasilja nisu samo pojedinci već i čitave zajednice koje sa žrtvom dijele zajedničke karakteristike. Napadom na osobni identitet žrtve šalje se i poruka čitavoj toj zajednici da nisu ravnopravni dio društva (Jurčić i Dabić, 2021).

Upravo je ovaj dio istraživanja, posvećen iskustvu nasilja zbog LGBTIQ+ identiteta, posebno važno istaknuti jer se nasilje lakše odvija u okolnostima kada se osobe izvrnute nasilju boje, ili nemaju kome, povjeriti te zatražiti pomoć, podršku i zaštitu. Visok postotak ispitanika/ca u ovom istraživanju koji su

doživjeli neki oblik nasilja stoga posebno zabrinjava jer veliki broj LGBTIQ+ osoba u Dubrovačko-neretvanskoj županiji skriva svoj identitet i od najužih članova obitelji ili pak nema njihovu podršku. Nasilje uvjetovano LGBTIQ+ identitetom shodno tome ima dodatnu i važnu dimenziju koja naglašava važnost *coming out*-a (kao preduvjeta za podršku osoba iz najbliže okoline), a posebno imajući u vidu da se LGBTIQ+ osobe izložene i drugim oblicima nasilja kao dio opće populacije.

Udruge i društveni sadržaji namijenjeni LGBTIQ+ mladima u lokalnoj zajednici

Vrlo velikom postotku ispitanika/ica (75% - 90%) važno je postojanje sigurnog prostora za LGBTIQ+ mlade, psihološkog ili peer savjetovanja, grupa podrške, usluga vezanih za zdravlje, edukacija i radionica, informacijskih centara, društveno zabavnih aktivnosti te kampanja za senzibiliziranje javnosti. Najviše bi se mladih voljelo uključiti u društveno - zabavne aktivnosti (71%), kulturne sadržaje (68%) te sadržaje vezane za edukacije i mentalno zdravlje. Kroz fokus grupu dobiva se uvid kako je svim sudionicima i sudionicama od velike važnosti upoznavati i družiti se s mladim LGBTIQ+ ljudima s kojima dijele slične vrijednosti. Izražavaju želju za postojanjem sigurnog prostora u kojem bi se održavale radionice, savjetovanja, okupljanja za LGBTIQ+ mlade i društvene aktivnosti u kojima bi ti isti mladi razvili osjećaj pripadanja zajednici uz međusobno osnaživanje bez straha od otkrivanja njihovog identiteta.

PRILOZI

Prilog 1. Anketa - Istraživanje potreba LGBTIQ+ mladih u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

1. DIO

Pozivamo te na sudjelovanje u **istraživanju o iskustvima i potrebama mladih LGBTIQ+ osoba na području Dubrovačko-neretvanske županije**. Tvojim sudjelovanjem pomoći ćeš u prikupljanju važnih spoznaja o iskustvima LGBTIQ+ osoba te kreiranju budućih sadržaja/usluga za LGBTIQ+ mlade u županiji. Razumijemo da to zahtjeva ulaganje vremena i truda, na čemu ti unaprijed zahvaljujemo.

U ispunjavanju upitnika mogu sudjelovati osobe od **15 do 30 godina koje u Dubrovačko-neretvanskoj županiji žive više od 9 mjeseci godišnje**.

Ispunjavanje upitnika traje oko **15 minuta**. Tvoji odgovori i iskustva su nam izuzetno važni, pa te molimo da u ispunjavanju upitnika budeš iskren/a. **Sudjelovanje u istraživanju u potpunosti je anonimno i dobrovoljno** te u bilo kojem trenutku možeš odustati od ispunjavanja upitnika. Svi podaci prikupljeni ovim istraživanjem **su povjerljivi** i pri objavljivanju rezultata, podaci će se prikazati u grupnom obliku.

Ovo istraživanje dio je projekta „Dugin put“ kojeg provodi „Udruga za razvoj civilnog društva Bonsai“ iz Dubrovnika u suradnji s Lezbijskom organizacijom Rijeka „LORI“ (Rijeka) i udrugom Dugine obitelji (Zagreb).

Sukladno odredbama Opće uredbe o zaštiti podataka (EU) 2016/679 (GDPR), svi podaci će biti registrirani u našoj bazi podataka te će se obrađivati ručno i automatizirano sukladno GDPR-u i nacionalnom zakonodavstvu, koje definira provedbu uredbe o zaštiti podataka. Za sva dodatna pitanja i informacije možeš nas kontaktirati putem emaila: loricure@yahoo.com.

Potvrđujem da sam pročitao/la i razumio/la navedene informacije i pristajem sudjelovati u istraživanju.
DA/NE

2. DIO (OPĆI PODACI) NAPOMENA: Kad se u upitniku koristi termin "lokalna zajednica" misli se na područje Dubrovačko-neretvanske županije.

1. Koliko imaš godina?

Molimo te upiši samo broj godina (npr. 23)

2. Koji je tvoj radni status?

(Možeš odabrati više odgovora ako je potrebno.)đ

Učenik/ica

Student/ica

Na stručnom sam osposobljavanju bez zasnivanja radnog statusa

Zaposlen/a

Nezaposlen/a

3. S kim živiš? (Možeš odabrati više odgovora ako je potrebno.)

Sam	U izvanbračnoj zajednici
S roditeljima/skrbnicima	U braku s osobom različitog spola
S dečkom/curom	S prijateljima/icama
S neformalnim životnim partnerom/icom	S Cimerima/icama
Sa životnim partnerom/icom	Ostalo _____

4. Da li živiš u Dubrovačko-neretvanskog županiji više od 9 mjeseci godišnje?

DA/NE

5. Koji odgovor najbolje opisuje tvoj rodni identitet? (Ako ni jedan od ponuđenih odgovora ne opisuje dobro tvoj rodni identitet upiši odgovor pod Ostalo)

Žena
Muškarac
Transrodna osoba
Rodno se ne identificiram

6. Koji odgovor najbolje opisuje tvoju seksualnu orijentaciju?

Aseksualna
Biseksualna
Heteroseksualna
Istospolna
Ne identificiram se

7. Kako se identificiraš? (Možeš odabrati više odgovora ako je potrebno.)

Tranks	Rodno varijantna osoba
Lezbijka	Heteroseksualna osoba
Gej	Biseksualna osoba
Interspolna osoba	Queer
Nebinarna osoba	Ne identificiram se

8. Planiraš li se u sljedećih 12 mjeseci iseliti iz svoje lokalne zajednice?

Da, na vrijeme kraće od godine dana
Razmišljam o iseljenju, ali nisam siguran/na kada će to biti
Da, na duže od godine dana
Ne planiram se iseliti u sljedećih 12 mjeseci

9. Imaš li namjeru iseliti iz svoje lokalne zajednice zbog toga što ne možeš otvoreno živjeti svoj LGBTIQ+ identitet?

Da, u potpunosti
Da, jednim dijelom
Ne
Nemam namjeru iseliti iz lokalne zajednice

3. DIO (*COMING OUT*) U ovom dijelu slijede pitanja vezana za tvoja iskustva otkrivanja vlastite seksualne orijentacije i rodnog identiteta.

10. U kojoj mjeri druge osobe trenutno znaju za tvoj LGBTQ+ identitet?

Ne zna/ne znaju	Majka
Djelomično zna/znaju	Otac
Zna/znaju	Brat/braća
Nemam tu osobu/ne odnosi se na mene	Sestra/sestre
	Šira obitelj
	Partner/ica
	Uža obitelj partnera/ice (njegovi/njezini roditelji, braća i sestre)
	Bliski prijatelji/ice
	Širi krug prijatelja/ica
	Kolege/ice iz škole
	Kolege/ice s fakulteta
	Kolege/ice s posla
	Nastavnici/ice u školi
	Nastavnici/ice na fakultetu
	Nadređena osoba na radnom mjestu
	Zdravstveni djelatnici/ice
	Šira okolina

11. Molimo te ocijeni kakve su bile **prve reakcije** navedenih osoba na tvoj *coming out* njima: Ako su reakcije bile pomiješane (npr. u krugu prijatelja/ica), pokušaj prikazati cjelokupan dojam.

Vrlo negativnu reakciju	Majka
Negativnu reakciju	Otac
Niti negativnu, niti pozitivnu reakciju	Brat/braća
Pozitivnu reakciju	Sestra/sestre
Vrlo pozitivnu reakciju	Rodbina
Nisam rekao/la toj osobi	Prijatelj/ica
Nemam tu osobu/ne odnosi se na mene	Poznanici/ice
	Kolege/ice u školi
	Kolege/ice na fakultetu
	Kolege/ice na poslu

12. Koliko si otvoren/a kao LGBTQ+ osoba s osobama koje prvi puta upoznaješ?

Vrlo otvoren/a
Djelomično otvoren/a
Nisam otvoren/a

13. Sljedeće izjave odnose se na tvoj osjećaj slobode i otvorenosti oko življenja i izražavanja svog rodnog identiteta i/ili seksualne orijentacije. Ocijeni koliko se slažeš sa sljedećim tvrdnjama (ako u nekoj situaciji nisi bio/bila pokušaj zamisliti sebe u toj situaciji i ocijeniti koliko se slažeš s tvrdnjom).

Uz svaku tvrdnju na skali označi jedan broj. Brojevi označavaju sljedeće:

1 – Uopće se ne slažem	4 – Uglavnom se slažem
2 – Uglavnom se ne slažem	5 – U potpunosti se slažem
3 – Niti se slažem, niti se ne slažem	

- 13.1. U mojoj lokalnoj zajednici se na javnim mjestima mogu potpuno slobodno ponašati na način da ne moram skrivati svoj LGBTIQ+ identitet.
- 13.2. U mojoj lokalnoj zajednici mogu prošetati gradom/mjestom sa svojim/om partnerom/icom držeći se za ruke bez straha od negativnih posljedica.
- 13.3. Osjećam da sam primoran/a živjeti na način da moram skrivati svoj LGBTIQ+ identitet u svojoj lokalnoj zajednici.
- 13.4. Prilikom kupovine npr. lijekova u ljekarni mogu slobodno reći da je lijek za mog partnera/moju partnericu.
- 13.5. Mogu se odijevati i izražavati sukladno svom rodnom identitetu bez straha od negativnih reakcija.
- 13.6. U javnim prostorima (škola, radno mjesto, kazalište, trgovački centri...) se mogu služiti prostorijama poput svlačionica i sanitarija sukladno svom rodnom identitetu.
- 13.7. U mojoj školi/na fakultetu/radnom mjestu mogu biti otvoren/a oko svog rodnog identiteta/seksualne orijentacije bez straha od negativnih posljedica
- 13.8. U mojoj obitelji je i moj partner/ica pozvan/na na obiteljske ručkove i proslave.
- 13.9. S mojim prijateljima/icama slobodno razgovaram o svom ljubavnom životu.
- 13.10. U mom svakodnevnom okruženju postoje osobe kojima se mogu obratiti za savjet ili informaciju vezano za svoju seksualnost/rodni identitet/seksualnu orijentaciju.

14. Ako želiš, napiši razloge zbog kojih ne možeš otvoreno živjeti kao LGBTIQ+ osoba u svojoj lokalnoj zajednici:

15. Što bi ti pomoglo da možeš otvorenije živjeti kao LGBTIQ+ osoba u lokalnoj zajednici?

16. U nastavku su navedeni neki faktori koji mogu doprinijeti stvaranju sigurnog i prijateljskog okruženja za LGBTIQ+ osobe u **lokalnoj zajednici**. Molimo te, procijeni u kojoj mjeri svaki od navedenih faktora smatraš važnim za tebe kao LGBTIQ+ osobu.

Nimalo važno	Obilježavanje važnih datuma vezanih za LGBTIQ+ tematiku (npr. Međunarodni dan borbe protiv homo/bi/trans/interfobije)
Vrlo malo važno	Provođenje kampanja senzibiliziranja javnosti o LGBTIQ+ temama
Niti važno/niti nevažno	Postojanje savjetovališta za LGBTIQ+ osobe
Dosta važno	Postojanje udruge koja se bavi LGBTIQ+ temama i pružanjem podrške
U velikoj mjeri važno	Postojanje okupljališta za LGBTIQ+ osobe
	Zdravstveni/e djelatnici/ice koji su educirani o LGBTIQ+ temama
	Školski i fakultetski djelatnici/ice koji su educirani o LGBTIQ+ temama
	Policija koja je educirana o LGBTIQ+ temama
	Dostupan popis LGBTIQ+ friendly pružatelja zdravstvene i psihosocijalne skrbi
	Javne osobe iz lokalne zajednice pozitivno govore o LGBTIQ+ temama

17. Ako smatraš da postoje još neki faktori koji mogu doprinijeti stvaranju sigurnog i prijateljskog okruženja za LGBTIQ+ osobe u tvojoj lokalnoj zajednici, a nisu navedeni u pitanjima iznad, molimo te, navedi ih ovdje:

4. DIO (NASILJE) U ovom dijelu slijede pitanja vezana za nasilje koje si mogao/la doživjeti zbog svog LGBTIQ+ identiteta.

18. Jesi li zbog vlastite seksualne orijentacije, spolnih karakteristika, rodnog identiteta i/ili rodnog izražavanja doživio/la neki od navedenih oblika nasilja u lokalnoj zajednici?

Nikad	Verbalno zlostavljanje (pogrdni nazivi, psovke, vrijeđanje, ismijavanje...)
Da, jednom	Ignoriranje i/ili isključivanje iz različitih aktivnosti
Da, više puta	Praćenje, uhođenje i/ili zastrašivanje
	Prijetnja fizičkim nasiljem
	Fizičko nasilje
	Neželjeni seksualni kontakti
	Pokušaj seksualnog napada ili silovanja
	Seksualni napad ili silovanje
	Nasilje (vrijeđanje, ismijavanje i/ili pogrdni komentari itd.) na internetu
	Prijetnje i/ili zastrašivanje preko interneta
	Prijetnja otkrivanja seksualne orijentacije/rodnog identiteta
	Prijetnje uskraćivanjem ili uskraćivanje materijalne sigurnosti
	Izbacivanje iz vlastitog doma

19. Ako si zbog vlastite seksualne orijentacije, spolnih karakteristika, rodnog identiteta i/ili rodnog izražavanja doživio/la neke od navedenih oblika nasilja u svojoj lokalnoj zajednici, molimo te, navedi tko je bio počinitelj/ica nasilja.

Nikad	Majka
Jednom	Otac
Više puta	Brat/braća
Ne odnosi se na mene/ nemam tu osobu	Sestra/sestre
	Članovi/ice šire obitelji
	Partner/ica
	Prijatelj/ica
	Kolege/ice u školi
	Kolege/ice na fakultetu
	Kolege/ice na poslu
	Stanodavci/ke
	Susjedi
	Nastavnici/ce, profesori/ce
	Poslodavci/ke
	Policijski/e službenici/ce
	Državni/e službenici/e
	Liječnici/ psihijatri/soc. radnici/rehabilitatori/pedagozi/psiholozi
	Svećenici ili drugo vjersko osoblje
	Nepoznate osobe

20. Jesi li se nekome povjerio/la u vezi doživljenog nasilja?

DA/NE

21. Ako si na prethodno pitanje odgovorio/la s „Da“, napiši kome si se povjerio/la:

22. Ako si na prethodno pitanje odgovorio/la s „Ne“, napiši razlog zbog kojeg se nisi povjerio/la:

23. Jesi li nekome prijavio/la doživljeno nasilje?

DA/NE

24. Ako si na prethodno pitanje odgovorio/la s „Da“, napiši kome si prijavio/la doživljeno nasilje:

25. Ako si na prethodno pitanje odgovorio/la s „Ne“, napiši razlog zbog kojeg nisi prijavio/la nasilje:

26. Jesi li prisustvovao/la događaju ili čuo da je druga osoba zbog svoje seksualne orijentacije, spolnih karakteristika, rodnog identiteta ili rodnog izražavanja doživio/la sljedeće oblike nasilja u **lok. zajednici**?

Nikad	Verbalno zlostavljanje (pogrđni nazivi, psovke, vrijeđanje, ismijavanje...)
Da, jednom	Ignoriranje i/ili isključivanje iz različitih aktivnosti
Da, više puta	Praćenje, uhođenje i/ili zastrašivanje
	Prijetnja fizičkim nasiljem
	Fizičko nasilje
	Neželjeni seksualni kontakti
	Pokušaj seksualnog napada ili silovanja
	Seksualni napad ili silovanje
	Nasilje (vrijeđanje/ismijavanje/pogrđni komentari) na internetu
	Prijetnje i/ili zastrašivanje preko interneta
	Prijetnja otkrivanja seksualne orijentacije/rodnog identiteta
	Prijetnje uskraćivanjem ili uskraćivanje materijalne sigurnosti
	Izbacivanje iz vlastitog doma

5. DIO (UDRUGE I DRUŠTVENI SADRŽAJI)

Koliko ti je važno da u tvojoj lokalnoj zajednici postoje sljedeći sadržaji namijenjeni upravo LGBTIQ+ mladima i za LGBTIQ+ mlade?

Nimalo važno	Psihološko savjetovanje
Vrlo malo važno	Peer savjetovanje (laičko savjetovanje od strane LGBTIQ+ osobe)
Niti važno, niti nevažno	Grupe podrške
Dosta važno	Usluge vezane za zdravlje (npr. testiranje na HIV, hepatitis i sl.)
Jako važno	Pravno savjetovanje ili zastupanje
	Edukacije i radionice
	Informiranje ili informacijski centri
	Društveno-zabavne aktivnosti (partiji, druženja, filmske večeri i sl.)
	Kulturni sadržaji (izložbe, predstave i sl.)
	Sportske aktivnosti
	Volonterske aktivnosti
	Siguran prostor
	Povorka ponosa
	Kampanje za senzibiliziranje javnosti

28. Ako postoje neki sadržaji koji nisu navedeni u pitanju iznad, a želio/željela bi da postoje u lokalnoj zajednici, molimo te, napiši koji su to sadržaji:

29. Ako bi se u tvojoj lokalnoj zajednici organizirale sljedeće aktivnosti za LGBTIQ+ osobe, da li bi sudjelovao/la u tim aktivnostima?

Da, često	Psihološko ili peer savjetovanje
Da, povremeno	Grupe podrške
Da, rijetko	Edukacije i radionice
Ne bih sudjelovao/la	Društveno-zabavne aktivnosti (partiji, druženja, filmske večeri i sl.)
Ne znam	Kulturni sadržaji (izložbe, predstave i sl.)
	Sportske aktivnosti
	Volonterske aktivnosti
	Aktivizam i projekti za unapređenje položaja LGBTIQ+ osoba
	Kampanje za senzibiliziranje građana/ki
	Povorka ponosa

30. Ako postoje neki sadržaji koji nisu navedeni, a volio/la bi sudjelovati u njima, molimo te, napiši koji su to sadržaji:

Prilog 2. Vodič za fokus grupu

CILJ I SADRŽAJ ISTRAŽIVANJA

Osnovni cilj istraživanja je prikupiti važne informacije o iskustvima LGBTIQ+ osoba, koje će pomoći u kreiranju budućih sadržaja i usluga za LGBTIQ+ mlade u vašoj županiji. Istraživanje potreba LGBTIQ+ mladih u Dubrovačko-neretvanskoj županiji dio je projekta „Dugin put“ kojeg provodi „Udruga za razvoj civilnog društva Bonsai“ iz Dubrovnika u suradnji s Lezbijskom organizacijom Rijeka „LORI“ (Rijeka) i udrugom Dugine obitelji (Zagreb). Kako bismo lakše vodili razgovor imamo pripremljena pitanja. Željeli bismo da ovo doista bude razgovor u kojem ćete svi imati priliku izreći svoje mišljenje. Zbog toga ćemo možda nekoga od vas morati prekinuti, ne zato što bi to što se govori bilo nezanimljivo, već kako bi i drugi stigli izraziti svoje mišljenje. Nije važan redoslijed kojim će tko govoriti, ali nam je važno mišljenje svakog od vas. Također, slobodno izrazite svoje slaganje ili drukčije mišljenje od onoga što je već netko drugi rekao. Ponavljam, svako vaše mišljenje nam je jednako važno.

TEHNIČKE INFORMACIJE I POVJERLJIVOST

Predvidjeli smo da ovaj susret traje sat i pol do dva sata. Voditi ćemo računa o vremenu tako da ćemo završiti prema ovom dogovoru. Molimo vas za dozvolu da ovaj razgovor snimamo. To će nam omogućiti da kasnije lakše analiziramo što je sve rečeno. Nakon provedene analize, snimke će biti izbrisane, a do tada brižljivo čuvane bez ikakvih identifikacijskih oznaka. Prilikom objavljivanja rezultata istraživanja neće biti uključene informacije kojima bi Vas se moglo izravno ili neizravno identificirati. Također vas molimo da niti vi nikome ubuduće ne govorite tko je što na ovoj grupi rekao, tako da i vi možete pridonijeti povjerljivosti i iskrenosti našeg razgovora. Je li Vam OK da snimam razgovor? Moja kolegica (Navesti ime kolegice) će voditi bilješke što će nam olakšati transkribiranje snimke.

PITANJA I NEUGODA

Ja ću vam postavljati razna pitanja, neka od njih su intimne prirode, ali je važno napomenuti da ne morate odgovoriti na pitanje koje ne želite, te da možete napraviti pauzu ili prekinuti svoje sudjelovanje ukoliko to budete htjeli.

OBAVIJEŠTENI PRISTANAK

Ukratko sam Vam pojasnila sadržaj i okolnosti ovog istraživanja, ali kako biste se u potpunosti informirali zamolit ću Vas da pročitate ovaj dokument – obaviješteni pristanak i na samom njegovom kraju nam upisivanjem današnjeg datuma i potpisom potvrdite suglasnost za sudjelovanjem u ovom istraživanju.

PITANJA

Za početak bih Vas zamolila da mi kažete neki svoj nadimak, bilo što što vam pada napamet i uz taj nadimak nešto o vama što biste podijelili s grupom (vaš hobi, čime se bavite, koja vam je najdraža hrana i sl.). Vaš nadimak će nam pomoći kod transkripcije snimke da povežemo ono što ste pričali s vama, a ovaj drugi dio će nam pomoći da se malo upoznamo i probijemo led s pričanjem. Evo ja ću početi prva.

COMING OUT

1. Da li ste svi pohađali školu i/ili išli na fakultet u Dubrovačko-neretvanskoj županiji?
2. Kako bi mogli staviti u kontekst vaša iskustva, zanima nas koliko ste bili *out* u srednjoj školi i tijekom fakulteta ili vašeg života u Dubrovniku?
3. Tko je znao za vaš LGBTIQ+ identitet i koliko vam je to bilo važno? I kako se to mijenjalo (ako jest) tijekom srednje škole i fakulteta?
4. Čija Vam je reakcija bila osobito važna? Od koga ste dobili najviše podrške?
5. Koje iskustvo je bilo najzahtjevnije? Jesu li neke reakcije iznenadile? Kakve ste reakcije željeli dobiti?
6. Ako niste bili *out*, koji su bili razlozi? I kako se to mijenjalo (ako jest) tijekom srednje škole i fakulteta?

ISKUSTVA U GRADU I ŽUPANIJI

1. Koliko je, prema vama, Dubrovnik LGBTIQ+ friendly mjesto?
2. U kojim okolnostima osjećate da možete biti *out*, a u kojim okolnostima to ne osjećate?
3. Postoje li neko mjesta ili neke situacije gdje ste otvoreno *out* ili ljudi s kojima ste *out*?
4. Je li vam važno da ste u svojoj lokalnoj sredini otvoreni o tome da ste LGBTIQ+ osoba?
5. Objasnite zašto vam je važno, odnosno zašto vam nije važno da ste otvoreni o tom svom identitetu?
6. Koje su prepreke s kojima se susreće kao LGBTIQ+ osobe u vašem gradu ili županiji?
7. Da li vam je, i koliko, važno da poznajete druge LGBTIQ+ osobe u vašoj lokalnoj zajednici?
8. Posjećujete li LGBTIQ+ friendly mjesta?
9. Je li vam važno da su neki klubovi/kafići, prostori LGBTIQ friendly i da li biste u njih išli? Ako ne, zašto?
10. Po vašem mišljenju jesu li LGBTIQ osobe u Gradu/DN županiji većinom *out* ili ne? Koji su razlozi tome?
11. Imate li među prijateljima osobe koje su u potpunosti ili većinom *out* u svojoj lokalnoj zajednici?
12. Kako se osjećate kad se nalazite u društvu drugih osoba koje su *out* u javnosti?

NASILJE I PODRŠKA

1. Koliko se sigurno osjećate u lokalnoj zajednici? (dok šćete, u kafiću ste, dućanu, na plaži, družite se)
2. Kakvu vrstu podrške bi ste željeli imati u slučaju da doživite/ ili ste doživjeli nasilje ili svjedočili nasilju?
3. Što bi vam pomoglo da se osjećate sigurnije?

UDRUGE

1. Jeste li koristili/e neke usluge ili sadržaje za LGBTIQ+ mlade u Dubrovniku ili županiji?
2. Koji su vam sadržaji bili osobito važni?
3. Koji su sadržaji nedostajali?
4. Koliko ste zainteresirani za uključivanje u aktivnosti namijenjena LGBTIQ+ mladima i za LGBTIQ+ mlade?
5. Bi li vam značilo da postoje sekcije za mlade, grupe, itd.?
6. Što je ono što vas privlači u aktivnom sudjelovanju, a koje su vam prepreke u tome?

ZAVRŠNI DIO

1. Ovime završavamo razgovor. Ima li nešto o čemu nismo razgovarali, a čini vam se važnim?

Istraživački tim uključujući i mene osobno, će analizirati podatke, te ćemo rezultate prikazati skupno u znanstvenom radu i izvješću. Radit ćemo transkripciju razgovora. To ću raditi ja, uz pomoć možda još jedne osobe koja nikako neće moći povezati snimku sa vama. Kao što smo već napomenuli ta će se snimka nakon transkripcije nepovratno obrisati. Da li vam je u redu da, ako vas citiramo u izvještaju, se uz citat nalazi tipa FG_1 ili O1 umjesto vašeg imena ili nadimka? Još jednom vas molimo da nikome ubuduće ne govorite tko je što na ovoj grupi rekao, kako bi očuvali povjerljivosti i anonimnost našeg razgovora.

LITERATURA

Baketa, N., Bovan, K. i Matić Bojić, J. (2021). Istraživanje političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola u Republici Hrvatskoj. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.

<http://idiprints.knjiznica.idi.hr/994/>

Elijaš, A. (2022). Vidljivost LGBTIQ tematike u hrvatskim srednjoškolskim udžbenicima (Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu). Filozofski fakultet, odsjek za pedagogiju.

<https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:677543>

Jurčić, M. i Dabić, T. (2021) Zločin iz mržnje prema LGBTIQ+ Osobama — priručnik za žrtve. Zagreb: Kuća ljudskih prava Zagreb

<https://help.unhcr.org/croatia/information-and-services-for-survivors-of-violence-2/information-material-for-victims-of-hate-crime-against-lgbtqi-persons/>

Rudan, V. (2004). Normalni adolescentni razvoj. *Medix: specijalizirani medicinski dvomjesečnik*, 10(52), 36-39. https://www.researchgate.net/publication/27204484_Normalni_adolescentni_razvoj

Milković, M. (2013). Brutalna stvarnost: Istraživanje o nasilju, diskriminaciji i zločinu iz mržnje protiv LGBTIQ osoba u Republici Hrvatskoj. Zagreb: Zagreb Pride. <https://zagreb-pride.net/istrazivanje/>